

Hanneke Taat (zelfstandige gymnasia): 'Meer uit de leerling halen'

V0-magazine 2

Nieuw: de V0-academie » Profiteren van de Prestatiemonitor » Hoe verder met de havo? » Maatwerk taal en rekenen » Entreprenasium in Emmen » Hans van Duijn (TUE) over aansluiting vo-wo

Differentiatie op het gym

Flierefluitend zesjes halen, vindt gymnasiumrector Hanneke Taat niet genoeg.

→ 8

Prestaties in beeld

De Prestatiemonitor uit Vensters voor Verantwoording helpt scholen op weg naar de doelen van het Bestuursakkoord VO.

→ 12

Maat werk(t)

Een nieuwe reeks over situaties waarin maatwerk de oplossing is. Ditmaal: taal en rekenen bijspijkeren op het Deltion College.

→ 16

Dossier: Havo

Tien jaar na de spraakmakende documentaire '4 HAVO, een klas apart' is de havo nog steeds op zoek naar een eigen, duidelijk profiel. Wat moet er gebeuren? Langere lestijden? Een jaar erbij? Of een andere didactische benadering? Mening van deskundigen en scholen.

→ 30

VOORWOORD

En verder

4 Kort

5 Ik zou altijd nog eens...

20 Veelgestelde vragen

21 VO in debat

22 VO in beeld

28 De werkgever: Leraren met Lef

35 Column Hendrik-Jan van Arenal

42 Wie werkt waar / Agenda / Colofon

SJOERD SLAGTER / VOORZITTER

Er komt weinig naar buiten over de formatieonderhandelingen, maar begin oktober werd de radiostilte toch even onderbroken met de presentatie van een deelakkoord. Hieruit blijkt dat eenmalig 100 miljoen extra beschikbaar komt voor startende bètalararen en jonge academici in het voortgezet onderwijs. Zonder dat dit ten koste gaat van andere onderwijsposities. Ik zie dat als een positief teken dat de onderhandelende partijen belang hechten aan verdere kwaliteitsverbetering van het voortgezet onderwijs.

Maar alertheid blijft geboden. Ook voor gemaakte afspraken met politiek Den Haag geldt namelijk dat in het verleden behaalde resultaten geen garantie voor de toekomst bieden. Uit de onderwijsbegroting voor 2013, die in september werd gepresenteerd, bleek dat de kasschuif van 56 miljoen niet ten laste van de lumpsum zou komen, vanwege het gebrek aan loonruimte. Dat blijkt nu, een maand later, echter wél het geval: de kasschuif van 56 miljoen wordt in 2013 in mindering gebracht op de gemiddelde personeelslasten (gpl). In juni dit jaar heeft minister Van Bijsterveldt op een vraag van de Tweede Kamer geantwoord dat het kabinet dit bedrag in mindering zal brengen op de eerstvolgende toekenning van middelen voor de loonbijstelling. Nu heeft dezelfde minister een regeling gepubliceerd waarbij de 56 miljoen in 2013 wordt gekort op de bekostiging van het voortgezet onderwijs, terwijl het kabinet ook in 2013 vasthoudt aan de nullijn.

Ik heb in de afgelopen periode doorlopend gewezen op de verslechterende financiële situatie van scholen in het vo. Dat is ook het onderwerp van de brandbrief die we de informateurs, samen met de besturenorganisaties, hebben gestuurd. In de brief doen we een oproep aan het kabinet om juist te investeren in het vo. Met als doel om de kwaliteitsslag als scholen te kunnen doorzetten. Ook wijzen we in de brief op het feit dat het onderwijs behoefte heeft aan consistent beleid dat samengaat met consistente financiering. De bijstelling van het huidige kabinet is een flagrant voorbeeld van inconsistentie: tijdens het spel de spelregels wijzigen.

Komende periode blijf ik deze boodschap uitdragen. Samen met de oproep aan het nieuwe kabinet om te kiezen voor een consistent lange termijnbeleid. Het onderwijs verdient een betrouwbare overheid. Alleen dan kunnen we de kwaliteit blijven verbeteren.

Ondernemers op school

Het Hondsrug College in Emmen geeft entrepreneurs de ruimte.

→ 24

VO-academie

Een complete set instrumenten voor professionalisering is in de maak.

→ 36

Van twee kanten

Alleen door samenwerking verbetert de aansluiting tussen vo en wo, vindt TUE-rector Hans van Duijn.

→ 40

Nieuwe website en huisstijl VO-raad

De VO-raad presenteerde 15 oktober een nieuwe website en huisstijl. De nieuwe website is inmiddels online. Sebastian Dingemans, woordvoerder en hoofd van de Unit Communicatie, vertelt over het hoe en waarom.

Waarom heeft de VO-raad gekozen voor een nieuwe website?

“De vorige website voldeed om uiteenlopende redenen niet meer aan de wensen. Informatie en standpunten van de VO-raad waren moeilijk vindbaar en wat gebruik van beeld betreft liepen wij achter bij wat onze doelgroepen allang gewend zijn van andere websites en media – of dat nu infographics betreft, of foto’s of video. De website was ook niet geschikt voor een thematische benadering van onderwerpen die belangrijk zijn voor de leden van de VO-raad, de publieke opinie en de opbouw van kennisdossiers. Daarnaast waren de mogelijkheden tot interactie beperkt.”

Wat kan de nieuwe website nu wel?

“De nieuwe website biedt thematische ontsluiting van informatie volgens de nieuwste mogelijkheden, maakt het delen van kennis en ervaringen mogelijk en kan gemakkelijk geraadpleegd worden door leden, door de politiek, het publiek en door de pers. Daarvoor is de zoekfunctie verbeterd. We hebben een dertigtal dossiers benoemd die gemakkelijk te bekijken zijn. Deze dossiers zijn de aandachtsgebieden die door de VO-raad zijn benoemd, waar beleidsmedewerkers aan werken en waar de VO-raad PA en PR-activiteiten op ontplooit. Daarnaast biedt onze website nu veel mogelijkheden voor interactie met onze leden en het publiek. We hebben daarvoor ook een social media-beleid ontwikkeld.”

De VO-raad heeft ook een nieuwe huisstijl. Wat is er precies veranderd?

“De VO-raad wil niet alleen aan de slag met de inhoud, maar wil tegelijkertijd ook een sterk merk worden. Daarom ging niet alleen de website, maar ook onze huisstijl op de schop. Als startpunt hebben we de speerpunten van de VO-raad genomen. De VO-raad maakt zich sterk voor kwaliteit van onderwijs, bestuurlijke ruimte voor scholen, financiële ruimte voor scholen en goed bestuur en werkgeverschap. Vervolgens hebben we vastgesteld wat de ‘persoonlijkheid’ van de VO-raad is en moet zijn voor de komende jaren: we zijn een autoriteit, onafhankelijk, betrouwbaar en deskundig en willen het maatschappelijk Umfeld beïnvloeden over zaken die het VO betreffen. Ook representatie staat hoog in het vaandel, terwijl de VO-raad uiteraard als vereniging nog steeds de leden optimaal wil faciliteren.”

Wat betekent dit voor het logo?

“Het nieuwe logo is krachtig, stevig, heeft heldere lijnen, is herkenbaar, eigentijds, heeft stijl, is sober en zakelijk, en toch vriendelijk. Als kleuren hebben we de bestaande kleuren van de VO-raad gebruikt.”

Wordt de nieuwe huisstijl meteen overal doorgevoerd?

“Nee, dat gebeurt gefaseerd, met het VO-Congres in maart 2013 als einddatum. Ook de digitale nieuwsbrief en het VO-magazine worden de komende tijd in lijn gebracht met de vormgeving van de nieuwe website. We kiezen voor een gefaseerde aanpak mede uit kosten oogpunt: in de huidige tijden vinden we het niet verantwoord om materialen met onze oude huisstijl weg te gooien.”

Fotografie: Rogier Veldman

Ik zou
altijd
nog
eens...

.....

Kabinetsformatie 2012

De coalitie-onderhandelingen zijn in volle gang. De VO-raad grijpt dit moment aan om bij de onderhandelende partijen de noodzaak om te investeren in het vo onder de aandacht te brengen.

Zo heeft de VO-raad begin oktober samen met de besturenorganisaties een brief aan de informateurs gestuurd. In deze brief doen we een oproep aan het kabinet om te investeren in het vo. Eerder stuurde de VO-raad samen met de Stichting van het Onderwijs al een brief aan de nieuwe woordvoerders onderwijs in de Tweede Kamer. Daarin vroegen we aandacht voor de bezuinigingen in het onderwijs en de verslechterde financiële situatie van scholen.

Daarnaast is 'stille diplomatie' belangrijk. Direct na de verkiezingen is de VO-raad dan ook in gesprek gegaan met de onderhandelende fracties. Ook op het ministerie vragen we actief aandacht voor de positie van scholen en de onmogelijkheid om verder te bezuinigen. Op dit moment werken ambtenaren op het ministerie namelijk aan een overdrachtdossier voor de nieuwe minister.

www.vo-raad.nl/over-de-vo-raad/vo-raad-en-de-formatie. Hebt u vragen? Mail naar menaldemoojen@vo-raad.nl

Een rubriek over toekomstdromen, dichtbij en veraf, in werk en in privéleven. In deze aflevering: Wim Drenth, directeur-bestuurder CSG Het Noordik, Almelo.

‘Bestuurder en docent meer op één lijn plaatsen’

“Ik zou graag af komen van de valse tegenstelling tussen bestuur en docent. Ik zie daarvoor een kans, via het gesprek over de professionele ruimte. Wij moeten als bestuurders erkennen dat we ons te veel hebben laten leiden door de uitwerking van regelgeving, over bijvoorbeeld onderwijstijd en de financiën. Dat heeft de agenda bepaald en ons afgeleid van de essentie: docenten die op een inspirerende manier leerlingen inwijden in nieuwe kennis, en hun nieuwe vaardigheden bijbrengen.

Van de zijde van docenten en vakbonden moet er ook wel iets gebeuren; we moeten niet langer allerlei dingen tot in detail in cao's willen vastleggen.

Het commitment tussen bestuur en docent gaat om het contact met de kinderen, de zin van leren, nieuwe kennis. Wat drijft jou als docent, waar gaat je hart sneller van kloppen? We moeten niet over regelgeving praten, maar over wat er in een leerproces echt moet en kan plaatsvinden. Docenten moeten meer ruimte en vertrouwen krijgen. Het gaat niet alleen om rekenen en taal; het echte proces gebeurt in de hoofden van de jongeren. Zij moeten worden voorbereid op hun toekomstige rol in de samenleving. Om dat te kunnen volbrengen, is leren zinvol. De leraar draagt kennis over en is ook een moreel kompas.

De discussie over de invulling van de professionele ruimte wordt nu gevoerd vanuit De Onderwijscoöperatie, de gezamenlijke onderwijsvakorganisaties. Dat is goed. Maar ik proef wel iets van: 'als de bestuurder zich er niet mee bemoeit, komt het goed'. Ik vind dat je die er juist wél bij moet betrekken. De bestuurder moet de condities scheppen waarbinnen de docent kan werken. Vergeet ook niet dat de individuele docent in een team werkt. Bestuurders dragen bij aan de gemeenschappelijkheid op de school.”

1 MINUUTJE

Op 14 november aanstaande vindt het eerste Onderwijscafé van dit schooljaar plaats. Dat vormt een informeel debatpodium op letterlijk een steenworp afstand van het Binnenhof. Onderwerp van debat is het Nationaal Onderwijsakkoord. Ménélaïde Moojen, senior adviseur public affairs van de VO-raad, legt uit:

Het Onderwijscafé, waarom is dat er ook alweer?

"We hebben het samen met de PO-raad en AVS opgericht omdat we een platform zochten voor debat en discussie tussen mensen uit het onderwijsveld, beleids- en opiniemakers en de landelijke politiek. Zo kunnen we ook het belang van het onderwijs onderstrepen en heel direct onder aandacht van de politiek brengen."

Vanwaar de stelling 'Op naar een Nationaal Onderwijsakkoord'?

"Een aantal politieke partijen heeft in de verkiezingsprogramma's al opgenomen dat zij graag een Nationaal Onderwijsakkoord willen. Zo kan voor langere termijn koersvast beleid gekoppeld worden aan financiële ruimte. Die wens leeft zeker in de sector zelf en daar gaan we dus graag het gesprek over aan. Bij zigzagbeleid van telkens weer een ander kabinet hebben noch de scholen, noch de onderwijskwaliteit op de lange termijn baat. In een brief aan de kabinetsinformatiepleit de VO-raad dan ook, samen met de besturenorganisaties, voor consistent beleid, samenhangend met consistente financiering. Er is in de afgelopen periode heel veel bezuinigd. Terwijl het voor het onderwijs ontzettend belangrijk is, dat we ons

duurzaam kunnen richten op kwaliteitsverbetering. Een Onderwijsakkoord zou daaraan kunnen bijdragen, onder meer door te waarborgen dat er structureel in onderwijskwaliteit wordt geïnvesteerd."

Wie nemen er deel aan het debat?

"Kamerleden Mohammed Mohandis van de PvdA en Harm Beertema van de PVV hebben al toegezegd. Het zijn politici, dus er is altijd enig voorbehoud, het kan bijvoorbeeld zijn dat ze moeten stemmen. Om het hen zo makkelijk mogelijk te maken, vindt het Onderwijscafé plaats in Dudok, tegenover het Binnenhof. Verder zullen de voorzitters van de sectorraden en een aantal bestuurders deelnemen. En natuurlijk hopen we op veel respons uit de zaal."

Als je uit Drenthe komt, waarom zou je dan naar Den Haag reizen?

"Sowieso is het leuk als zoveel mogelijk onderwijsprofessionals aan het debat meedoen. Maar het is vooral een uitgelezen kans om rechtstreeks met de politiek in debat te gaan en je stem te laten horen."

Het Onderwijscafé: woensdag 14 november 2012, Studio Dudok, Hofweg 1a, Den Haag. Inloop vanaf 16.30.

Aanmelden: www.hetonderwijscafe.nl. Toegang vrij.

Trouw stopt met rapportcijfers scholen

Dagblad Trouw stopt na 15 jaar met de publicatie Schoolprestaties, die scholen in het vo een rapportcijfer geeft op basis van de prestaties van leerlingen in de kernvakken van het schriftelijk examen. De krant heeft daartoe besloten omdat ouders tegenwoordig beter ergens anders terecht kunnen voor informatie die hen helpt bij de schoolkeuze. De meeste gegevens, zo concludeert de krant, biedt Schoolkompas, een initiatief van de VO-raad.

Sjoerd Slagter, voorzitter van de VO-raad, beaamt dat publicaties zoals Schoolprestaties hebben bijgedragen aan de bewustwording van de sector over het belang van horizontale verantwoording, maar wijst er ook op dat het een te eenzijdige manier was om naar onderwijskwaliteit te kijken.

"Juist omdat we heel kritisch waren over die lijstjes en omdat we een representatiever en vollediger beeld wilden geven van het voortgezet onderwijs, zijn we met de scholen het project Vensters voor Verantwoording gestart. Ik vind het mooi om te zien dat 'Vensters' nu op zijn beurt initiatieven als Schoolprestaties overbodig maakt."

Passend Onderwijs door Eerste Kamer

De Eerste Kamer heeft ingestemd met het wetsvoorstel passend onderwijs, met 59 van de 75 stemmen. Een grote meerderheid heeft dus vóór gestemd: de PVV, VVD, PvdA, CDA, CU, SGP en GL.

Ook de motie Backer (D66), waarin werd gepleit voor een permanente landelijke arbitragecommissie, is aangenomen. Deze commissie moet de geschillen tussen (kleine) scholen en een samenwerkingsverband beslechten.

De minister toonde zich verheugd met de wetsovername. Na jarenlange discussie over de verbetering van het onderwijs aan leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, komt nu eindelijk duidelijkheid voor scholen ouders, leerlingen en docenten. Scholen en samenwerkingsverbanden kunnen de activiteiten om op 1 augustus 2014 zorgplicht te realiseren nu in volle vaart voortzetten. Voor die tijd moet nog een volle en complexe werkagenda worden uitgevoerd.

Ik zou
altijd
nog
eens...

Regelingen personeel en materiële kosten

OCW heeft regelingen voor de bekostiging van personeel en materieel gepubliceerd. De regelingen voor personeel (gpl) en exploitatiekosten sluiten aan op de begroting van 2013. De gpl-regeling betreft zowel 2012 als 2013.

De kasschuif van 56 miljoen euro van 2011 wordt in 2013 in mindering gebracht op de gemiddelde personeelslast (gpl). De Miljoenennota was mistig in relatie tot deze maatregel ('In het geval dat loonbijstelling 2013 niet beschikbaar komt, buigt OCW in 2013 €56 miljoen om'). Dat de kasschuif in 2013 in mindering gebracht op de gpl is in tegenspraak met de toezegging van de minister dat de kasschuif pas in mindering gebracht wordt in het jaar dat de nullijn wordt opgeheven en meer loonruimte wordt toegekend.

De gpl is voor het jaar 2011 met 1,05% opgehoogd met de aankondiging dat hier tegenover in een volgend jaar met meer loonruimte een verlaging met hetzelfde percentage zou staan. In 2011 en 2012 heeft deze verlaging niet plaatsgevonden, omdat toen opnieuw sprake was van de nullijn.

'Bezinnen in klooster, of aan de studie'

"Ik ben nu zestig, en dan ga je langzamerhand eens nadenken over of je nog iets bijzonders zou willen doen. Ik twijfel daarbij tussen het klooster en de universiteit. Het klooster trekt me zeer. Het lijkt me heerlijk om in alle rust helemaal tot mezelf te komen en na te denken over wat mij eigenlijk drijft. Wat is zinvol in mijn leven en werk? In het klooster word je daarbij in een verstilde sfeer met een bepaald ritme bij de les gehouden.

Ook de universiteit trekt. Ik zou best nog een studie willen volgen die mij wijzer maakt over hoe de werkelijkheid in elkaar zit. Ik zou meer willen weten over hoe kinderen leren, en wat het werkelijke belang is van een docent. Kinderen leren net zoveel buiten de les als op school. De vraag is: hoe kun je daarop inspelen? Hoe kun je dat benutten en wat is de rol van de school daarin? Een studie onderwijskunde, en dan vooral het vak leerpsychologie, dat lijkt me geweldig.

Ik ben in het verleden directeur van een pabo geweest. In die tijd kwam ik veel meer dan nu met dat onderwerp in aanraking. Op de pabo is de vraag steeds actueel, wat je toekomstige leraren precies moet meegeven. Op een vo-school ben je meer bezig met de waan van de dag. Daarom zou ik nog graag een bijdrage leveren aan het slaan van een brug naar de vele interessante lectoraten die het hbo in huis heeft. Als voortgezet onderwijs zouden we daar ons voordeel mee kunnen doen."

DE VELE GRADATIES TUSSEN GOED EN HEEL GOED

Ze praat enthousiast en is trots op oud-leerlingen en wat ze tot stand brengen in de maatschappij. Of het een artikel is in het NRC, het winnen van het tv-programma 'Premier Gezocht', of het bekende cartoonistenduo Fokke & Sukke, Hanneke Taat, rector van het Utrechts Stedelijk Gymnasium en voorzitter van Stichting Het Zelfstandig Gymnasium, vindt het allemaal even waardevol. "Ik wil dat de school leerlingen de kans biedt zichzelf te leren kennen. Wie ze zijn en waar ze goed in zijn, want uiteindelijk komt dat de resultaten ten goede."

Tekst: Hanneke van der Linden / Fotografie: Josje Deekens

In een recente publicatie van de Stichting Het Zelfstandig Gymnasium (SHZG) staat dat een van de belangrijkste vragen voor gymnasia is hoe zij de leerling genoeg uitdagend en inspirerend onderwijs kunnen bieden. Wat is uw uitdaging?

"Hoe bied ik leerlingen genoeg uitdagingen aan zodat ze actief zijn, zichzelf leren kennen en het daardoor ook goed doen? Vaak denken mensen dat het leren hier zo'n beetje vanzelf gaat. Dat gymnasiasten bijna vanzelf leren en altijd gemotiveerd zijn. Tja, er zijn ook prachtige voorbeelden van vierdeklassers die een beetje apathisch zijn en iets nodig hebben om ze wakker te schudden. Die moeten iets vinden wat hen boeit, omdat ze dan meestal ook op andere vlakken beter presteren."

'Het is moeilijk hard te maken dat extra activiteiten zich terugvertalen in resultaten en toch vind ik ze ertoe doen'

Onze leerlingen zijn kinderen die vaak met weinig inzet al iets kunnen. Ze houden wel van prettig moeilijke lesstof, dus daar zit voor hen de uitdaging niet zozeer in. Leerlingen kunnen hun lessen makkelijk volgen en met gemak hun diploma halen met een zesje hier of daar. Dat vind ik te weinig. De uitdaging zit veel meer in het ontdekken wie ze zijn, wat ze willen en wat ze kunnen. Ik wil dat de leerlingen dat hier zo veel mogelijk uitbouwen, om daar later mee verder te kunnen. Daarom biedt onze school veel extra's in de vorm van extra vakken, uitwisselingen en reizen, clubjes en dergelijke. Er is bijvoorbeeld een debatclub, een horecateam, toneelclub, schoolkrant en een technisch team. Het is moeilijk hard te maken dat die extra uitdagingen en activiteiten zich terugvertalen in de resultaten en toch vind ik ze ertoe doen. Sommige dingen zijn nu eenmaal niet meetbaar. Ik heb hierover eindeloze discussies met de Inspectie gevoerd. Gelukkig is er een kentering merkbaar en staan ook zij er nu meer voor open."

'Leerlingen kunnen met gemak hun diploma halen met een zesje hier of daar. Dat vind ik te weinig'

Door het OCW-programma rondom de excellente leerling is er na lange tijd weer aandacht en geld vrijgekomen voor excellente leerlingen. Is dat eerlijk tegenover de lagere onderwijsniveaus?

"Natuurlijk hebben de lagere niveaus in het onderwijs veel aandacht en geld nodig, dat is waar. Maar onze leerlingen zijn met hun capaciteiten ook heel hard nodig in de maatschappij. Er wordt te makkelijk gedacht dat het hier op school allemaal vanzelf gaat, terwijl er zo veel meer uit onze leerlingen te halen valt. Het is een ander soort leerling. Daar moet ik net zo hard mee werken om te bereiken wat ik ermee wil."

Als een kind veel kan, niet alleen een hoog IQ heeft, maar ook nieuwsgierig en onderzoekend is, luidt het basis-schooladvies in vele gevallen: gymnasium. Daarboven is niets meer. Terwijl er veel gradaties zitten tussen 'goed' en 'heel goed'. Differentiatie is een hot item binnen onze school en de SHZG. We zijn er allemaal mee bezig. Vijfentwintig scholen in Nederland, waarvan een aantal gymnasia, hebben een 'begaafdheidsprofiel'. Wij ook. Dat betekent onder andere dat alle leerlingen op hoogbegaafdheid worden getest. Niet alleen op IQ, maar ook op waar de begaafdheid zit, bijvoorbeeld bij rekenen. Hoogbegaafdheid gaat ook wel eens gepaard met stoornissen in het autistisch spectrum, zoals Asperger. Een school moet zich afvragen hoe zij daar het beste mee kan omgaan. Die leerlingen hebben speciale aandacht nodig en docenten moeten weten hoe ze die aandacht moeten geven."

Wat zijn de mogelijkheden voor differentiatie binnen gymnasiaal onderwijs?

"Naast het gewone lesprogramma veel extra dingen doen om de leerling uit zijn tent te lokken. Denk aan de eerdergenoemde extracurriculaire activiteiten. Ons horecateam

draait bijvoorbeeld al tien jaar en verzorgt alle catering bij speciale gebeurtenissen en bijeenkomsten. Twee leerlingen voeren het team aan, ze moeten alles zelf doen. Of neem het technische team, dat verzorgt alle licht, geluid en computers binnen de school bij speciale gelegenheden. Kinderen die anders misschien niet zo opvallen en hierin uitblinken, groeien enorm als persoon. Dat wil ik zien. Er zijn ook leerlingen die buitenschools ergens in uitblinken, zoals muziek, hockey of badminton, en daar veel tijd aan besteden. Leerlingen die naar het conservatorium gaan of topsport bedrijven, krijgen daar van de school ruimte voor. Als het maar in goed overleg gaat en het normale schoolprogramma wordt afgemaakt. Dat is de voorwaarde.

‘De persoonlijke ontwikkeling is veel meer gebaat bij andere dingen dan zo snel mogelijk je diploma halen’

Natuurlijk, we hebben bijna achthonderd leerlingen en het lukt niet om al die leerlingen voor een binnen- of buitenschoolse activiteit te interesseren. Toch nodigen we alle leerlingen uit om iets extra's te doen, omdat alleen in de les zitten om zo snel mogelijk je diploma te halen, niet voor iedereen goed werkt. De persoonlijke ontwikkeling is veel meer gebaat bij het doen van andere dingen. Alle leerlingen krijgen Cambridge Engels en kunnen dan kiezen om uiteindelijk eindexamen te doen op CPE-niveau (Certificate of Proficiency in English, red.). Dat is het niveau als een 'native speaker'. Alle vakdocenten hebben ook op dat niveau examen gedaan voordat ze het zelf gingen onderwijzen. Hetzelfde is nu mogelijk met Frans en Duits. Dat zijn dingen die leerlingen kunnen inspireren. Net als ons internationaliseringsprogramma. We zijn gestopt met standaard alle vierdejaars een uitwisseling aan te bieden, omdat ik vind dat het wel leer-effect moet hebben. Zo maar een beetje voor de lol naar het buitenland gaan, vind ik niet zinnig. De leerlingen moeten nu motiveren waarom ze aan een uitwisseling willen deelnemen."

Kun je hard maken dat extra activiteiten de leerresultaten ten goede komen?

"Nee, dat is ontzettend moeilijk. Er is hier op school een grote diversiteit onder leerlingen, net als bij elke andere vorm van onderwijs. De een doet er van alles naast en studeert af met een fantastische cijferlijst, de ander doet hetzelfde en heeft net iets andere cijfers. Het voordeel van onze school is dat de leerlingen het hier heel leuk vinden en absoluut niet weg willen. Dat stimuleert. Bovendien krijgen de leerlingen naast hun diploma een testimonium mee waarop alle extra activiteiten die ze

hier op school hebben gedaan, staan vermeld. Dat heeft niet direct civiel effect, maar kan helpen om op universiteiten dingen te doen die ze willen doen. Je komt bijvoorbeeld eerder in aanmerking voor een debatclub, als je dat hier ook al hebt gedaan. En het is bekend dat het kan meewegen in de decentrale loting. In dat opzicht vind ik dat zowel het officiële diploma als de extra activiteiten moeten meetellen."

De jeugd raakt steeds hoger opgeleid en meer kinderen dan voorheen krijgen een hoger schooladvies. Waar eindigt dat?

"Het lijkt me niet dat over twintig jaar iedereen op het vwo of gymnasium zit. Maar er is wel degelijk opwaartse druk. En dan rijst de vraag: wat is nou een vwo-kind en wat een gymnasiast? Het is echt niet zo dat iedere leerling die hier op school komt, zo graag Latijn en Grieks wil doen. Het gaat meer om de extra's die we bieden en het algemene niveau van de school. Alle 38 zelfstandige gymnasia die zijn aangesloten bij de SHZG, willen iets extra's bieden en zichzelf profileren. Wat we met elkaar delen, is de vraag hoe we de gymnasiast het onderwijs bieden dat uitdagend en inspirerend is en appeleert aan nieuwsgierigheid.

Methoden schieten vaak tekort voor het type leerling dat je veelal op het gymnasium tegenkomt. Begaafd, meerbegaafd, hoogbegaafd: een gymnasiumklas is nooit homogeen en met al die verschillen in intelligentie, begaafdheden en talenten, moet je als school kunnen omgaan. Daarom zoeken we gezamenlijk naar differentiatie voor de excellente leerling binnen gymnasia. In het kader van Beter Presteren wordt er gewerkt aan de ontwikkeling van een gymnasium-cum-laude. Dat kan een standaard worden voor excellente leerlingen. Geen aparte afdeling, want we willen geen twee afdelingen in de school creëren. Een kleine groep leerlingen wordt uitgenodigd hieraan mee te doen. Hoe we de beoordeling en diplomering willen vormgeven, is nog onderwerp van gesprek. We proberen een zo open mogelijk systeem te vinden om de betreffende leerlingen hun eigen weg te laten vinden."

In het kader van Beter Presteren wordt er gewerkt aan een gymnasium-cum-laude

Uit onderzoek blijkt dat slechts 16 procent van de hoogbegaafden zijn propedeuse haalt. Hebt u enig idee waarom de uitval zo groot is?

"Het is vreemd en daar willen we in samenwerking met de universiteiten iets aan doen. De SHZG is daarover samen met lerarenopleidingen, universiteiten en het ministerie van OCW aan het brainstormen. Persoonlijk

CV Hanneke Taat

Posities

Hanneke Taat doorliep het gymnasium en studeerde daarna muziekwetenschappen aan de Universiteit Utrecht. Zij begon als docent muziek aan het St.-Antoniuscollege te Gouda en werd daar achtereenvolgens brugklascoördinator, conrector en unitdirecteur. In 2002 werd zij benoemd tot rector van het Utrechts Stedelijk Gymnasium.

Privé

Hanneke is getrouwd en heeft drie kinderen en twee stiefkinderen.

denk ik dat veel van onze leerlingen nog niet hebben geleerd te werken, het is hen altijd makkelijk afgegaan. Er is begeleiding nodig om ze met hun specifieke kenmerken niet in het grote geheel van het wetenschappelijk onderwijs te laten verzuipen. Op het gymnasium zitten heel slimme kinderen en die hebben soms aan autisme verwante aandoeningen. Dat maakt het voor hen moeilijker zelfstandig hun onderwijs te organiseren. Daarom besteden we hier op school extra veel tijd aan het leren leren. Er zijn hier op school onderpresteerders en bovenpresteerders. Beide typen leerlingen worden intensief begeleid door onze docenten, ook in hun rol van mentor. Daarmee kijken we naar de mens achter de leerling en dat wil het wetenschappelijk onderwijs ook meer gaan doen. Verder proberen we zoveel mogelijk samen te werken met de universiteit, zeker de Universiteit Utrecht, om de aansluiting met het wo soepeler te laten verlopen. Dat is een gezamenlijk initiatief, waarin we over en weer investeren. Universitaire docenten en hoogleraren komen hier op school gastcolleges geven, bovengemiddeld scorende bèta-leerlingen mogen in het kader van het Junior College Utrecht aan de universiteit hun bèta-vakken volgen en er is een samenwerking op het gebied van profielwerkstukken. Dat is zeer prettig omdat onderzoekgericht opleiden steeds belangrijker wordt en onze leerlingen daar op deze manier op voorbereid worden. Ons voordeel is dat wij hier in Utrecht dicht bij het vuur zitten. Dat is voor een school in afgelegen gebieden een stuk moeilijker: dan moeten leerlingen gaan reizen. Al doen wij dat ook naar een speciaal project in Leiden."

Hoe krijgt een school het praktisch en financieel rond om de leerlingen zoveel extra's te bieden?

"Ja, dat is een probleem. Daarom zijn we blij met dat kleine beetje extra excellentiegeld van OCW. Genoeg lesuren bieden moet, maar gelukkig mag het nu ook op individuelere basis. Dat schept mogelijkheden. Daarnaast moeten docenten heel goed weten waar ze terecht komen als ze hier les gaan geven. Het is niet alleen maar makkelijk, er wordt veel extra inzet van ze gevraagd in bijvoor-

beeld de begeleiding van de clubs, teams en andere extra activiteiten. Iedere docent heeft naast het lesgeven een taak in het begeleiden van leerlingen. Het zit als het ware ingesloten bij de jaartaak van de docenten. Al probeer ik natuurlijk wel interesses samen te brengen en een docent die bijvoorbeeld van toneel houdt, bij de toneelclub onder te brengen. Dat vergroot ook het werkplezier voor de docent. Bovenal verlang ik flexibiliteit. Je moet hier als docent open staan voor de leerlingen. Er zijn veel leerlingen die individueel iets anders doen of erbij doen. Dat moet je kunnen monitoren, volgen en ruimte geven, want niet iedere leerling heeft alle lessen nodig om toch hetzelfde resultaat te behalen. Inspelen op de individuele persoonlijkheid van de leerling werkt hier nu eenmaal veel beter. Onderwijs wordt op deze manier steeds meer maatwerk."

Dankzij financiële bijdragen van ouders kunt u extra taallessen Spaans en Chinees op school faciliteren. Werkt dat ongelijkheid tussen leerlingen in de hand?

"Dat gaat tot nu toe goed. Er is geen financiële drempel tot dusver. Ik doe er echt alles aan om dat zo veel mogelijk te voorkomen, maar het is een actuele discussie. We zijn binnen de gemeente Utrecht bezig met een project om sociale klimmers een makkelijkere opstap naar hoger onderwijs te bieden. De BSA, de Brede School-academie, is een naschoolse activiteit op basisscholen waarmee kinderen extra begeleiding en stimulans krijgen, onder meer in taal en algemene ontwikkeling, om hen zo een venster te bieden op het gymnasium. Voor leerlingen die daadwerkelijk instromen op het gymnasium, is er dan in de eerste klas een vervolg.

Zijn ze eenmaal binnen, dan probeer ik iedere leerling mee te laten doen aan belangrijke dingen die extra geld kosten. Het Utrechts Stedelijk Gymnasium is een eeuwenoude school die dateert uit 1474, met een middeleeuws fonds waarop we voor leerlingen met te weinig middelen kunnen terugvallen. Gelukkig." ■

Prestatiemonitor helpt VO-scholen op weg naar streefdoelen Bestuursakkoord

Waar zijn we en wat willen we?

De ambities in het Bestuursakkoord VO krijgen pas vorm door de activiteiten en prestaties van individuele scholen. Met de Prestatiemonitor, onderdeel van Vensters voor Verantwoording, kunnen scholen meten waar zij staan. Vanaf het begin – via de nulmeting – én onderweg naar 2015. Binnenkort krijgt de monitor nog meer mogelijkheden.

Tekst: Martijn Laman

De VO-raad ondersteunt scholen op sectorniveau zoveel mogelijk in de implementatie van het Bestuursakkoord VO. De recente ontwikkeling van de Prestatiemonitor door Schoolinfo en VO-raad, is daar een uiting van. Dat er behoefte aan is, blijkt uit het feit dat inmiddels zo'n 850 scholen van de Prestatiemonitor gebruik hebben gemaakt.

Een van die scholen is openbare scholengemeenschap Helinium (gymnasium, atheneum, havo en vmbo), uit Hellevoetsluis. Rector Dick Bijdevaate: "Met de Prestatiemonitor beschikken we komende jaren over bruikbare sturingsinformatie bij de realisatie van onze doelstellingen en kunnen we onze start-situatie in beeld brengen. Over een jaar kunnen we zeggen wat de trend is rond, bijvoorbeeld, de deelname aan het lerarenregister, omdat we nu al weten hoe het daarmee staat. Door de input van leidinggevend en docenten weten we dat nu. Al zijn er wat haken en ogen."

Eind 2012 staat er naar verwachting een volwaardig meet- en monitorings-instrument

De nulmeting maakt de stand van zaken goed zichtbaar, maar de grootste uitdaging is volgens Bijdevaate het realiseren van doelstellingen die er op zijn school uit voortvloeien: "Wij willen in 2016 minimaal 60 procent registerleraren hebben. Maar de houding van leraren ten opzichte van het lerarenregister is vanuit de schoolleiding erg lastig te beïnvloeden. Sommige doelstellingen in het Bestuursakkoord lopen voor ons nog wat voor de muziek uit." In de evaluatie van het jaarplan 2012 / 2013 wordt bijvoorbeeld gevraagd welk percentage van de

docenten rond de omgang met verschillen tussen leerlingen nieuwe activiteiten in het digitaal portfolio heeft opgenomen. Bijdevaate: "Natuurlijk ga ik het proberen, maar makkelijk wordt het niet. We werken namelijk nog aan dat digitaal portfolio zelf."

Bestuursakkoord

De onderwerpen die in de Prestatiemonitor aan bod komen, zijn afgeleid van het Bestuursakkoord VO. Volgens Bijdevaate was het klimaat binnen Helinium erg gunstig om de aanpak die in het Bestuursakkoord naar voren komt, aan te wenden in de eigen organisatie. "De doelstellingen uit het Bestuursakkoord vormen voor ons een volgende stap in een lopend proces. Helinium is deel van Onderwijsgroep Galilei. Die maakt sinds een jaar of vier ruwweg de overgang van activiteitengericht naar prestatie- en opbrengstgericht werken." Een omstandigheid daarbij was dat enkele afdelingen onder toezicht van de Inspectie stonden: "Inmiddels is het toezicht over bijna de hele linie weer op basisniveau. Maar onze jaarplannen blijven een opbrengstgerichte sfeer ademen; we formuleren vooraf doelstellingen en werken daar naartoe."

Verbeteringen

De nulmeting van de Prestatiemonitor levert een rapport op. Daarmee hebben scholen een heldere uitgangssituatie voor de volgende stap: het bepalen van eigen ambities en streefdoelen voor komende jaren. Aan de hand van het rapport heeft ook Helinium zijn startsituatie beschreven en doelstellingen geformuleerd. Bijdevaate: "In samenwerking met School aan Zet maken we een activiteitenplan, dat we – als de MR ermee instemt – voor 1 januari aanstaande aan ons schoolplan zullen toevoegen."

Toch zou Bijdevaate op weg naar 2015 liefst nog een steviger basis hebben. "Het rapport beschrijft een situatie die niet van ons hele team uitgaat. Om de respons op de nulmeting zo hoog mogelijk te krijgen, hebben we leraren gestimuleerd, gevraagd, en is de deadline enkele keren verschoven. Toch heeft maar ongeveer een derde van onze leraren meegewerkt aan de vragen uit de Prestatiemonitor. De oorzaak? Ook in onze school heerst een zekere enquête-moeheid. En daar kan ik inkomen: er wordt al zoveel van leraren gevraagd."

Inmiddels hebben zo'n 850 scholen van de Prestatiemonitor gebruik gemaakt

Het kan volgens Bijdevaate helpen als vooraf nog nadrukkelijker aandacht wordt besteed aan de vorm van enquêtes. "Als het gaat om organisatorische zaken, lijken het kennisniveau en de spanningsboog van leraren in enquêtes soms toch wat te worden overschat. Vragen zijn soms vaag geformuleerd, of mensen lopen vast omdat ze een vraag niet kunnen beantwoorden, maar die ook niet kunnen overslaan. Als enquêtes kort, helder en ook voor docenten gebruiksvriendelijk zijn, helpt dat de respons zeker."

Schooldoelstellingen

Niet alle doelstellingen van Helinium zijn direct uit het Bestuursakkoord te herleiden. Wel ziet Bijdevaate de aandacht die het Bestuursakkoord besteedt aan HRM-beleid, nadrukkelijk weer spiegeld in wat Helinium al doet. "De komende tijd implementeren we een professionele gesprekscyclus in ons beleid en zetten we de stap naar een digitaal bekwaamheidsdossier." Als de huidige vrijblijvendheid er af gaat, kan volgens Bijdevaate

ook het lerarenregister een mooi instrument worden. "Andere beroepsgroepen die met zo'n register werken, stellen scholingeisen. Dergelijke voorwaardelijkheid is belangrijk voor kwaliteit en succes van het lerarenregister." De initiële ambities op dit gebied komen vooral van boven, merkt Bijdevaate: "Plat gezegd is er bij mij geen docent langs geweest om te pleiten voor beoordelingsgesprekken. Máár... nu we het er met elkaar over hebben, vinden ook docenten het een vanzelfsprekende ontwikkeling. Ze weten dat het in andere branches al lang wordt toegepast. Daarom is het volgens mij haalbaar om vanaf 2013 in oneven jaren met elk personeelslid een beoordelingsgesprek te gaan voeren." Daar hoort volgens Bijdevaate wel nog iets bij: "Beloningsdifferentiatie. Voor iemand die buitengewoon functioneert, hebben we graag iets extra's over."

Een voorbeeld van een doelstelling die wel de geest ademt van het Bestuursakkoord, maar er niet direct uit voortvloeit, is dat Helinium dit jaar start met het maken van resultaatafspraken. Bijdevaate: "Zwart op wit - op ieder niveau. Tussen bestuurder en rector zijn in september al afspraken gemaakt. Komende tijd gaan we verder met gesprekken tussen rector en sectorhoofd, sectorhoofd en kernteamleiders en uiteindelijk ook kernteamleider en leraren. Als we afspreken dat we, zeg, onze vwo-afdeling als geheel naar een 6,4 gemiddeld willen krijgen, kan dat betekenen dat een kernteamleider met een docent afsprekt dat zijn leerlingen gemiddeld een 6,3 moeten halen bij het CE. Die gesprekken worden zeker niet makkelijk, maar zijn wel nodig om uit te komen waar we willen uitkomen."

Uitbouw

De nulmeting van de Prestatiemonitor werd oorspronkelijk in juli 2012 gesloten. Sinds 14 september heeft Schoolinfo deze

ELEMENTAIR BOEKHOUDEN

Ben jij een ambitieuze docent Economie of Management & Organisatie? En wil je havo- of vwo-leerlingen meer kansen bieden met een waardevol en erkend diploma? Informeer ze over de waarde van het erkende diploma Elementair Boekhouden: een onafhankelijk en erkend diploma dat vele deuren zal openen.

Meer weten over hoe je jouw school een streepje voor bezorgt? Maak er werk van! Bel 033 - 461 21 59 of kijk op onze site.

WWW.ASSOCIATIE.NL

MEER KENNIS, MEER KANSEN.

Waarde diploma = $(KO + KE)^2$

PARTNER IN EXAMINERING?

De waarde van een diploma? Dat is een optelsom van de kwaliteit van de opleiding (KO) en van examinering (KE). Als dat beide op orde is: winst in het kwadraat! Dan geniet u het vertrouwen van studenten én werkgevers. Investeren in de kwaliteit van examens, processen en personeel werpen snel vruchten af. De Associatie is graag uw partner in examinering en onderwijskundig advies. Of het nu gaat om toetstechnisch advies, toetsontwikkeling, logistiek, correctie of deskundigheidsbevordering. Wij leveren vertrouwen. Nu en in de toekomst. WWW.ASSOCIATIE.NL

Hoe werkt de Prestatiemonitor?

De Prestatiemonitor is opgenomen in het BeheerVenster van Vensters voor Verantwoording. Elke BrinVes-locatie of vergeleken heeft een eigen Prestatiemonitor. Op instellingsniveau kunnen monitoren worden samengevoegd. Op sectorniveau kan de Prestatiemonitor eveneens een beeld genereren. De VO-raad kan dat onder andere gebruiken om te verantwoorden hoe het voortgezet onderwijs als geheel werkt aan de ambities uit het Bestuursakkoord.

Het eerste onderdeel van de monitor is de nulmeting. Een deel van de benodigde informatie bestaat uit centraal aangeleverde gegevens, die automatisch worden ingevuld. Decentrale gegevens levert de school zelf aan, onder meer via enquêtes: in hoeverre heeft deze school een profiel gericht op de talentontwikkeling en/of excellentiebevordering van leerlingen? Biedt de school maatwerk aan excellente leerlingen? Waar staat de school met opbrengstgericht werken en HRM-beleid?

De nulmeting levert een intern rapport op dat scholen uit hun eigen BeheerVenster kunnen downloaden. De school zelf bepaalt met wie het rapport wordt gedeeld. Er zijn bijvoorbeeld scholen die het rapport gebruiken in startgesprekken met School aan Zet.

Aan de hand van het rapport kan de school besluiten op welke indicatoren uit het Bestuursakkoord nog verbetering nodig is. Op basis hiervan kan de school vervolgens groeiambities formuleren, in lijn met eigen ontwikkelingsambities.

Schoolinfo en VO-raad werken sinds september aan de doorontwikkeling van de Prestatiemonitor met een Plan van Aanpak voor scholen, te maken op basis van de uitgevoerde nulmeting, de ambities en de doelen van de school.

Het eerstvolgende ijkmoment, waarop zowel scholen voor zichzelf als de sector in zijn geheel de voortgang in kaart brengen, is gepland na de zomer van 2013. Ook daarvoor zal de Prestatiemonitor als instrument kunnen worden ingezet.

weer toegankelijk gemaakt voor scholen. Zo wil de VO-raad scholen in de gelegenheid stellen de nulmeting alsnog uit te voeren. Joandi Hartendorp, projectleider van Schoolinfo: "Hoe sneller scholen beginnen met de Prestatiemonitor, hoe meer tijd zij hebben om hun ambities te formuleren en te werken aan de streefdoelen voor 2015. Scholen die de monitor nu invullen, kunnen alvast doelen ontwikkelen voor volgend jaar. Ten tweede: hoe vroeger de nulmeting, hoe preciezer het beeld dat de midterm-review in 2013 zal geven van de ontwikkeling ten opzichte van de startsituatie."

Hoe sneller scholen beginnen met de Prestatiemonitor, hoe meer tijd zij hebben om te werken aan de streefdoelen voor 2015

Scholen die al met de Prestatiemonitor werken, waarderen de mogelijkheid om de nulsituatie te bepalen, maar hebben ook aangegeven de monitor (en de gegevens die eruit voortvloeien) vervolgens graag te benutten als hulpmiddel bij het formuleren van hun ambities voor komende jaren. Daarom bouwt Schoolinfo in opdracht van de VO-raad de monitor uit tot een instrument waarmee scholen de door hen geformuleerde ambities in komende jaren kunnen afzetten tegen genomen maatregelen. "Met hulp van die gegevens kunnen scholen ook

komende jaren op opbrengstgerichte wijze blijven werken aan hun ontwikkeling – op schoolniveau en op vrijwillige basis", vertelt Hartendorp.

De opzet voor de doorontwikkeling van de Prestatiemonitor is afgelopen september besproken tijdens een reeks bijeenkomsten voor schoolleiders: "De ideeën en punten die daaruit naar voren kwamen, nemen we mee bij de uitbouw. Op korte termijn ontwikkelen we in samenspraak met scholen een plan van aanpak waarin scholen hun streefdoelen in het kader van het Bestuursakkoord op jaarbasis kunnen formuleren en daar stapsgewijs naar toe kunnen werken." Bij de ontwikkeling van de monitor werken VO-raad en Schoolinfo nauw samen met School Aan Zet, onder andere om ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk dezelfde vragen of formats worden gebruikt. Dit minimaliseert administratieve lasten en vergroot herkenbaarheid. De uitbouw van de monitor wordt naar verwachting eind 2012 afgerond. Dan staat er een volwaardig meet- en monitoringsinstrument, dat scholen tot 2015 helpt de ambities en streefdoelen uit het Bestuursakkoord te realiseren.

Dick Bijdevaate, ten slotte, hoopt met name dat volgende metingen van de Prestatiemonitor ook op het niveau van zijn docenten een goed beeld genereren: "Eigenlijk moet deelname door docenten en schoolleiders verplicht zijn. Dat verbreedt ons perspectief en vergroot het draagvlak voor ontwikkelingen." ■

Roc spijkert vmbo'ers in de zomer bij

Taal en rekenen op herhaling

Een specifieke onderwijssituatie vraagt soms om een eigen oplossing. Maatwerk kan een groot verschil maken. In deze eerste aflevering van Maat werk(t): het Deltion College in Zwolle. Dit roc geeft in de zomervakantie bijspijkerlessen Nederlands en rekenen aan vmbo'ers die zich hier hebben ingeschreven.

Tekst: Marijke Nijboer / Fotografie: Dirk Kreijkamp

De overstap van vmbo naar mbo is al moeilijk genoeg. Maar als je ook nog eens een achterstand hebt in taal of rekenen, verkleint dat je kans op succes in het mbo aanzienlijk. Om dat probleem zoveel mogelijk te ondervangen, begon Deltion College afgelopen zomer met een bijspijkercursus voor de vakken Nederlands en rekenen.

Deltion deed een wervende brief uitgaan naar alle leerlingen die zich voor het roc hadden ingeschreven. De instelling hoopte zo met name de leerlingen te bereiken die beseften dat hun niveau in deze vakken onvoldoende was. "Bovendien wilden we gemotiveerde cursisten, dus het initiatief moest van de ouder of de student komen", zegt Nelleke Boel, coördinator van de afdeling Educatie van Deltion.

'Wij merken dat 2F voor veel studenten aan het eind van niveau 2 nog niet haalbaar is'

Van de duizend aangeschreven leerlingen meldden zich er 55 aan. Boel: "Dat was een aangename verrassing. Wij dachten: als we er tien krijgen op zo'n cursus in de zomervakantie, is het mooi." De bijspijkercursus, die 'Summerschool' werd gedoopt, vond plaats direct na de uitslag van het eindexamen, aan het eind van het schooljaar. De jongeren kregen gedurende vier weken, per vak twee ochtenden les. Een paar cursisten volgden beide vakken en kwamen zelfs vier ochtenden per week. Maar de meesten kozen één vak. Rekenen was het meest populair.

Referentieniveaus

De start van de Summerschool heeft alles te maken met de invoering van de referentieniveaus. Vanaf 2014 moeten mbo 2-studenten examen doen op niveau 2F. Boel: "Wij geven in ons reguliere programma wel rekenen en Nederlands, maar het is voor studenten lastig om daar meteen veel energie in te steken. Wij merken bovendien dat 2F voor veel studenten aan het eind van niveau 2 nog niet haalbaar is. Vanaf 2014 moeten studenten op niveau 3, 3F halen. Ook dat is echt een punt van zorg. We hopen door middel van de Summerschool de kansen van onze leerlingen op succes te vergroten. Want het is doodzonde als ze vanwege problemen met rekenen of taal hun diploma niet kunnen halen."

Boel krijgt bijval van Aart van 't Veld, directeur van het Vechtdal College in Ommen, een van de toeleverende scholen. "Voor veel leerlingen zijn de referentieniveaus veel te hoog gegrepen. Onze huidige vierdeklassers hebben daar nog amper mee gewerkt. Maar ik denk dat ook over een aantal jaren, wanneer dat wel het geval zal zijn, de situatie niet veel anders zal zijn. De referentieniveaus doen geen recht aan een deel van het vmbo-publiek."

Zijn school steekt zelf ook extra energie in het bijspijkeren van leerlingen. "Vmbo-leerlingen krijgen meer lessen Nederlands en elke week een uur rekenen.

'Het is doodzonde als ze vanwege problemen met rekenen of taal hun diploma niet halen'

De bijspijkerlessen van het Deltion College kenden vijftien leerlingen per docent

Verder hebben we een tutoringsysteem opgezet, waarbij leerlingen uit de bovenbouw bijles geven aan de onderbouw. Dat heeft, merken wij, een dubbel effect: de onderbouwleerlingen werken hun tekortkomingen weg, maar ook de leerlingen die de cursussen geven, leren hier veel van. Daarmee is het probleem echter nog niet opgelost. Ik vind het dan ook goed dat Deltion op dit punt maatwerk levert.”

Deltion heeft de bijspijker cursus zelf opgezet en uitgevoerd. De medewerking van vmbo-scholen bestond eruit dat zij de wervende brief verspreidden.

Nulmeting

Bij aanvang van de Summerschool onderging iedereen een nulmeting. Niemand scoorde op dat moment 2F, het niveau dat een leerling officieel aan het eind van het vmbo moet beheersen. Maar bij de eindtoets scoorden de cursisten, op een enkeling na, significant hoger. Een paar leerlingen scoorden juist wat lager op de eindtoets dan op de begintoets. Boel: “Het blijft natuurlijk een momentopname. Bij navraag bleek dat de bewuste jongeren de avond tevoren een eindexamenfeest hadden gevierd.”

De presentie op de Summerschool was volgens haar ‘ongelooflijk hoog’. “De leerlingen waren na afloop ook allemaal enthousiast. Ze vonden het zelfs leuk. Ze kregen dan ook alle aandacht: de groepen bestonden uit vijftien leerlingen en ze kregen drie uur lang les van dezelfde docent.” Het Deltion College bood nog een vervolg aan: de echte enthousiastelingen mochten tijdens de laatste twee weken van de zomervakantie terugkomen. Zó enthousiast waren de jongeren nou ook weer niet, dus dat aanbod is geschrapt.

‘Handig, zo’n cursus’

Fif Zaal volgde Nederlands en rekenen op de Summerschool:

“Ik heb vorig jaar de opleiding tot assistent-bakker gedaan, op niveau 1. Daar zeiden de leraren dat als ik naar de opleiding Brood en Banket op niveau 2 wilde, ik wel een bepaald niveau moest halen. Daarom ben ik naar de Summerschool gegaan. Voor Nederlands had ik zelf al een toetsje gedaan. Daaruit bleek dat ik net onder het niveau zat. Rekenen vind ik ook pittig, en ik heb niet het geduld om er lang bij stil te staan. Dan is zo’n cursus wel handig. Op de Summerschool heb ik met Nederlands vooral gewerkt aan grammatica en spelling. Ik snapte dingen niet meteen, ik heb wel eens een tweede keer moeten vragen om uitleg. Dan gaf de docent meer voorbeelden en ging het wel goed. Er komt binnenkort weer een toets Nederlands aan. Misschien ga ik van tevoren nog wel even in de boeken van de Summerschool kijken. Het rekenen ging van de zomer minder goed. Ik heb wel geprobeerd om een niveau hoger te komen, maar dan had ik toch de helft van de vragen weer fout.”

Bent u op zoek naar een
professionele partner voor
management in het onderwijs?

de Roo
MANAGEMENT & ADVIES

De Roo biedt:

■ **Interim-management:** ervaren managers voor crisis- en veranderopdrachten.

■ **Mobiliteitspool:** ervaren schoolleiders bij tijdelijke afwezigheid van de leiding, overbruggingscapaciteit en het waarborgen van de continuïteit van het management.

■ **Herplaatsing:** intensieve begeleiding van schoolleiders naar een functie buiten de eigen organisatie.

■ **Werving en Selectie:** gebruikmakend van het eigen netwerk, zoeken en selecteren van onderwijsmanagers.

■ **Teambuilding en cultuurverandering** met behulp van managementdrives.

De Roo is ISO gecertificeerd en aangesloten bij de Raad voor Interim Management (RIM)

de Roo
MANAGEMENT & ADVIES

Koos van den IJssel, 06 51 16 21 92,
jvandenijssel@deroo.nl

Arno Janssen, 06 26 34 83 34,
ajanssen@deroo.nl

De Roo Management & Advies
Oorsprongpark 1
3581 ES Utrecht
Tel: 088 - 55 22 999
Fax: 088 - 55 22 900

www.deroo.nl

Maak kennis met het nieuwe cursusaanbod voor de MR en GMR, ouders en leerkrachten, ook over passend onderwijs en de ondersteuningsplanraad OPR.

Kijk voor meer informatie op
www.voo.nl/scholing of bel 036 533 1500

PO

VO

Vereniging Openbaar Onderwijs
Postbus 60182 • 1320 AE ALMERE

T 036 533 1500
scholing@voo.nl

Het kenniscentrum voor
medezeggenschap

‘Docenten Nederlands en rekenen zagen na de Summerschool een opgaande lijn’

De leerlingen vonden het ook heel prettig om alvast kennis te maken met het roc. Van 't Veld van het Vechtdal College vindt dat ook een groot winstpunt. “Wij proberen leerlingen goed voor te bereiden op het mbo, maar zowel op het punt van de inhoud als de manier van onderwijs geven zijn er grote verschillen. Deltion doet veel om leerlingen op dit punt tegemoet te komen, maar de roc's zijn nu eenmaal een stuk grootschaliger. Op onze veel kleinere school voelen leerlingen zich gekend en gezien. Een fijn gevolg van die bijspijkerlessen is dat de leerlingen na afloop in ieder geval een paar mensen kennen, en door hen worden gekend op het roc.”

Zwakke plekken

Het Deltion College gaat rond de kerstvakantie de deelnemers van de Summerschool enquêteren. Boel: “We willen weten of ze zelf het gevoel hebben dat ze er iets aan gehad hebben. Onze docenten Nederlands en rekenen zagen in elk geval na de Summerschool een opgaande lijn. Zij hebben natuurlijk alle toetsuitslagen gekregen, zodat ze van elke student wisten waar de zwakke plekken zaten, en daar rekening mee konden houden in de les.”

Voor rekenen gebruikte de Summerschool de methode Deviant, die ook wordt gebruikt in de reguliere rekenlessen. Bij Nederlands is gekozen voor de methode Route 2F, een nieuwe, deels digitale methode die helemaal is toegeschreven op vmbo-leerlingen. Deze methode viel volgens Boel bij zowel docenten als cursisten goed in de smaak.

Veel summerschools bieden naast het serieuze programma ook wat bredere of recreatieve elementen. De Summerschool van het Deltion College richtte zich deze eerste ronde echter puur op taal en rekenen. Boel sluit niet uit dat het programma komend jaar wat wordt uitgebreid. “Dit jaar hadden we niet

veel tijd om daarover na te denken. Het idee om met de Summerschool te beginnen, is pas afgelopen mei geboren, en we hebben het programma daarna heel snel in elkaar gezet.” De docenten zijn afkomstig van Educatie, waar ze cursussen NT1 en NT2 verzorgen, en van niveau 1. Voor hun inzet in de zomervakantie werden ze gecompenseerd met vrije uren. Ook zij waren enthousiast. Boel: “De NT-docenten vonden het heel leuk om eens te werken met een andere doelgroep dan volwassenen. En voor de niveau 1-docenten was het een eye-opener om zulke gemotiveerde en geïnteresseerde studenten in de groep te hebben.” ■

‘Ik doe het voor mezelf’

Nahom Beyene volgde Nederlands en rekenen op de Summerschool:

“Mijn moeder wees me op de Summerschool, die vond dat wel een goed idee. En ik had zelf op school ook een brief gekregen. Ik vond het in het begin wel moeilijk om in de zomer naar school te gaan. Maar ik dacht: ik doe het voor mezelf. De wiskundelessen op de Summerschool schoten niet erg op; ik vind dat we niet zoveel hebben gedaan. Bij Nederlands wel. We hebben alle regeltjes opgehaald: de d's en t's, het kofschip; dat was ik allemaal vergeten. Dat was voor mij wel goed. Ik doe nu een ict-opleiding. Achteraf vind ik dat ik aan de Nederlandse lessen echt wat heb gehad. Aan de wiskundelessen had ik minder, maar daar ben ik dan ook geen ster in. Ik zal denk ik nooit goed in wiskunde worden.”

Veelgestelde vragen

Te duur

Als de ouders van een leerling financiële problemen hebben, en er wordt een schoolreisje georganiseerd (extra activiteit, geen onderdeel van het lesprogramma) dat gefinancierd wordt met een incidentele, vrijwillige bijdrage door ouders, is de school dan verplicht hiervoor een kwijtscheldings- of reductieregeling te hebben?

De verplichting tot zo'n regeling was geregeld in artikel 27 lid 2 van de Wet op het voortgezet onderwijs. In het nieuwe artikellid is die verplichting niet meer opgenomen: De toelating wordt niet afhankelijk gesteld van een andere dan een bij of krachtens de wet geregelde bijdrage. (Artikel 27 lid 2 WVO).

Pensioen over trekkingsrecht

Kunt u mij zeggen of het trekkingsrecht ook pensioengevend is?

Het trekkingsrecht werkt door in het pensioengevend inkomen. De bedragen hebben echter geen doorwerking naar de vakantieuitkering en de eindejaarsuitkering. Zie ook de matrix van bijlage 9, onderdeel B van de CAO V0.

Bijklussen

Een medewerker vult uren in op een andere school, hoewel hij bij ons bapo heeft. Wat kan ik daaraan doen?

U kunt hier niet veel aan doen, ook al past dit niet in de geest van de baporegeling. De CAO V0 kent geen anticumulatieregeling zoals in de CAO PO wel is opgenomen. De CAO V0 verbiedt dus niet dat een medewerker tijdens zijn bapoverlof elders andere werkzaamheden verricht. Overigens moet de werkgever er volgens artikel 18.3 CAO V0 wel van in kennis gesteld worden als een medewerker nevenwerkzaamheden gaat verrichten. Zijn de werkzaamheden in strijd met de belangen van de instelling, dan zijn zij niet toegestaan. U zult dan wel goed moeten motiveren waarom de werkzaamheden in strijd zijn met de belangen van uw instelling.

Welke schoolsoort?

Volgens welke criteria wordt een school ingedeeld bij een schoolsoortgroep?

De indeling in schoolsoortgroepen wordt door DUO gebruikt. Bij de vaststelling van de hoogte van de rijksbijdrage wordt in de bekostigingsformule onder andere gebruik gemaakt van de zogenaamde 'Gemiddelde Personeelslast' (GPL). In dit kader worden vier schoolsoortgroepen onderscheiden, waarbij de hoogte van de bekostigingscomponent GPL voor directie en leraren per groep verschilt. Waar een school wordt ingedeeld, is afhankelijk van de opleidingen die er worden gegeven. Overeenkomstig de afspraak met de beleidsdirectie V0 wordt, analoog aan de bekostiging, bij het beleidsterrein voortgezet onderwijs onderscheid gemaakt tussen de schoolsoortgroepen 1 tot en met 4:

- schoolsoortgroep 1 = scholen voor middelbaar algemeen voortgezet onderwijs, scholen voor voorbereidend beroepsonderwijs, scholen voor praktijkonderwijs en scholengemeenschappen bestaande uit ten minste twee van deze schoolsoorten, inclusief het leerwegondersteunend onderwijs (SSG 1).
- schoolsoortgroep 2 = scholen voor voorbereidend wetenschappelijk onderwijs, hoger algemeen voortgezet onderwijs en scholengemeenschappen bestaande uit een combinatie van deze scholen (SSG 2).
- schoolsoortgroep 3 = scholengemeenschappen bestaande uit scholen voor hoger algemeen voortgezet onderwijs en scholen voor middelbaar algemeen voortgezet onderwijs, al dan niet in combinatie met scholen voor voorbereidend wetenschappelijk onderwijs, inclusief het leerwegondersteunend onderwijs (SSG 3).
- schoolsoortgroep 4 = scholengemeenschappen bestaande uit scholen voor hoger algemeen voortgezet onderwijs, scholen voor middelbaar algemeen voortgezet onderwijs en scholen voor voorbereidend beroepsonderwijs, al dan niet in combinatie met scholen voor praktijkonderwijs of scholen voor voorbereidend wetenschappelijk onderwijs, inclusief het leerwegondersteunend onderwijs (SSG 4).

‘De culturele vorming op scholen moet anders’

‘Stop met die lange verslagen!’

Binda Bijsterveld, moeder van
vwo-leerlinge:

‘Niet tornen aan dit waardevolle vak’

Jan Westerhof, locatiedirecteur
Wessel Gansfortcollege, Groningen:

“Mijn dochter zit inmiddels in vwo 5. Ze heeft dit schooljaar geen CKV meer. Dit vak kostte relatief veel tijd die in de vierde klas moeilijk is te combineren met de profielvakken. Ik ben het met de stelling eens. Daarbij baseer ik me op de manier waarop de school van mijn dochter CKV invult; misschien verschilt dat wel per school. Deze school duwt het vak er een beetje tussendoor. Het vak moet getoetst worden, en dus laten ze de leerlingen lange verslagen schrijven. Op zich vind ik het goed dat de kinderen kennismaken met theater, film en musea. Maar om de leerlingen er eenzijdig elke keer na afloop een lang verslag over te laten maken, vind ik niet echt vormend.

Bovendien gaat hiermee veel tijd verloren, ten koste van de vakken die meetellen in het schoolonderzoek. Ik vind het logisch dat de studielast in deze fase meer ligt bij de prestatie-gerichte vakken. Het is belangrijk dat je een vak als CKV aanbiedt. Maar doe het in de leerjaren waarin daar nog ruimte voor is. Na de profielkeuze moet je ermee stoppen of naar een andere invulling zoeken.

Als je wilt dat kinderen plezier hebben in kunstzinnige en culturele vorming, combineer dat dan niet met de lijvige verslagen die vaak ook al worden gevraagd voor de andere vakken. Laat ze een klein verslagje maken, of desnoods een formuliertje invullen. Er zijn vast ook andere vormen te vinden waardoor dat wat ze beleefd hebben, goed blijft hangen.” ■

“Wij zijn een cultuurprofielschool. We zijn aangesloten bij de Vereniging van Cultuurprofielscholen en geven de kunstvakken op een goede manier, aan de hand van de voorschriften van het bijbehorende keurmerk. Onze leerlingen gaan vaker dan op andere scholen naar toneelvoorstellingen, musea en de bioscoop. We hebben ook een cultuurcoördinator die alles in goede banen leidt. Ik vind het vak CKV heel waardevol voor leerlingen. Uit welk milieu ze ook komen, ze komen zo in aanraking met allerlei kunstvormen. Ik vind dan ook dat de regels waaraan het vak CKV moet voldoen, zeker niet moeten worden versoepeld. Als je daaraan gaat tornen, gaat elke school het op z’n eigen manier doen. Ik vind dat elke school minimaal een goede basis moet leggen.

Ook bij ons moeten leerlingen van alle bezoeken overigens een klein verslag maken. Wij doen dat opdat ze bewuster naar kunst kijken.

CKV telt mee voor het schoolexamen. De minister wil daar een eind aan maken, maar daar ben ik het niet mee eens. Het feit dat leerlingen er een voldoende voor moeten hebben, geeft status aan het vak en zorgt dat men het serieus blijft nemen. Als je CKV niet langer laat meetellen, betekent dat misschien wel het einde van het vak. Een slecht voornemen van de minister, en ik vermoed dat dit eerder een bezuinigingsmaatregel is dan een inhoudelijke keuze. Het vak is eindelijk goed geland op de scholen. Dan ga je het toch niet weer afschaffen?” ■

VO IN BEELD

Waar Haags Montessori Lyceum, CKV-les 'gedichten lezen en schrijven'

Wanneer Woensdag 10 oktober 2012

Waarom Wetsvoorstel: CKV afgeschaft als verplicht examenvak havo/vwo
(zie ook pagina 21)

Fotografie: Josje Deekens

Entreprenasium prikkelt ondernemingslust leerlingen en leraren

Eigen baas op school

Het is zo simpel. Geef leerlingen de vrijheid om een eigen bedrijfje op te zetten of originele ideeën uit te voeren en ze raken 'super gemotiveerd'. En dat niet alleen, ze halen nog hogere cijfers ook. Dat blijkt op het entreprenasium van het Hondsrug College in Emmen. 'We willen dat kinderen creatief leren denken en het beste uit zichzelf halen.'

Tekst: Truus Groenewegen / Fotografie: Dirk Kreijkamp

Op de vraag wie een interview wilde geven, heeft Sven Langbroek (havo 2) gretig 'ja' gezegd, maar echt rustig zit hij niet. Straks begint de bijeenkomst die hij heeft georganiseerd met zijn entreprenasium-klas. Dat zit zo: gemeente Emmen heeft het entreprenasium (EP, zie kader) voorgedragen voor de landelijke Jong Lokaal Bokaal en vanmiddag komt de jury langs. Sven draait zijn hand er niet voor om: eten, drinken en een lokaal regelen en samen met anderen een programma samenstellen. Andere EP-leerlingen houden vanmiddag een presentatie, Sven zal op verzoek van de rector een stukje schrijven en foto's maken. Fotograferen doet hij het liefst. Al jong geleerd van zijn opa. Sven koos voor het EP omdat hij 'anders leert.' "Hier kan ik op mijn eigen manier leren. Dat vind ik veel prettiger en daardoor haal ik goede cijfers, zoals een 8,3 voor Duits."

'Het is niet goed voor ál m'n leerlingen en docenten, maar deze groep vindt het fantastisch'

'Hier' is een lokaal als alle andere, waar EP-leerlingen hun basis hebben. Leerlingen verzamelen uren die ze besteden aan het uitwerken van hun ideeën door minder lessen te volgen in vakken waar ze goed in zijn. Ze vragen aan de vakdocent wat de kerndoelen zijn, koppelen die aan hun eigen (leer)doelen en doen een voorstel voor vervangende activiteiten. Ze maken alle reguliere proefwerken en toetsen, want alleen als ze goede resultaten halen voor alle vakken, mogen ze het EP blijven doen.

Gedrag

Het Hondsrug College hoopt dat ondernemende jongeren als Sven in het entreprenasium meer tot hun recht komen. Rector Kees Versteeg heeft daarbij Ben Woldring (van ben.com) voor ogen, die startte met zijn bedrijfje toen hij vijftien jaar was. "Die is ondanks school groot geworden en wij willen dat kinderen mede dankzij school groot worden", zegt Versteeg. "Ze hoeven niet allemaal succesvol ondernemer te worden, maar we willen wel dat ze creatief leren denken, hun innovatief vermogen ontwikkelen en het beste uit zichzelf halen." Het stimuleren van ondernemerschap bij leerlingen in het voortgezet onderwijs beperkt zich nu tot projecten. Versteeg wil een doorlopende leerlijn creëren, die uitmondt in een examen. Basis voor (maatschappelijk) ondernemerschap is volgens hem ondernemend leren en dito gedrag en dus ligt in de onderbouw het accent. Het idee is dat leerlingen vervolgens steeds meer leerstof koppelen aan hun bedrijfjes. Dit schooljaar zijn voor het eerst acht brugklassers rechtstreeks ingeschreven bij het EP. Zij mogen 1 uur per week een vak naar keuze 'inruilen' voor een EP-uur. Voor leerjaar 2 en 3 (respectievelijk dertien en elf leerlingen) zijn, bij wijze van experiment, de dinsdag en donderdag helemaal vrijgeroosterd. Het EP-team bestaat uit drie docenten.

Passie

In feite komen de ontwikkelingen in het EP mede voort uit een tegenvaller. Na het project 'Jij de baas' in de brugklas zou het 'ondernemen' worden uitgebouwd, gekoppeld aan bijvoorbeeld de maatschappelijke stages. Dat liep anders. Versteeg: "Aan

het einde van het jaar hadden we nog geen goed programma voor klas 2 en al experimenteer ik graag, het mag niet ten koste gaan van de leerlingen. Ik blijf tenslotte verantwoordelijk dat ze met een goed diploma van school gaan. Wel zijn we, in goed overleg met ouders, een EP-klasje begonnen met twintig enthousiaste leerlingen.”

EP-leerlingen halen de hoogste scores en blijven ook de vwo+’ers en gymnasiasten een fractie voor

Op verzoek van Versteeg gingen docenten Sander Schelwald en Jan van der Tuuk met deze leerlingen aan de slag. Ze maakten voortvarend plannen, waarvan het grootste deel al snel weer overboord kon, vertelt Schelwald: “Ieder leert op zijn manier. Deze leerlingen doen dat vanuit hun passie. Ik ging lesmateriaal schrijven zoals ik gewend was, volgens bepaalde, vastgeroeste patronen en vanuit de gedachte ‘leerlingen moeten wel dit en dat’. Zo werkt het dus niet. Deze leerlingen willen vrijheid en eigen verantwoordelijkheid.”

Zelfstandig

Dat deze aanpak leerlingen motiveert, blijkt uit het verhaal van Lynn en Dorien (mavo 2). Lynns ogen glimmen als ze vertelt over Dynn, de webshop die ze samen met Dorien aan het opzetten is. Die laatste straalt van oor tot oor en praat in haar enthousiasme zo hard, dat een docent de deur van haar lokaal opent om haar tot stilte te manen. In hun webshop verkopen ze

Entreprenasium: ontstaan en groei

De kiem van het entreprenasium (EP) ligt in 2009. Alle brugklassers van het Hondsrug College (vmbo tot en met gymnasium) namen toen deel aan ‘Jij de baas’, een project waarin leerlingen zelf bedenken hoe ze geld ophalen voor een goed doel. Dat leverde de school de Onderwijsprijs Drenthe 2010 op. Mede daardoor groeide de interesse van Drentse scholen voor het EP. De eerste scholen vormden een coöperatieve stichting: een school koopt zich in en is daarmee mede-eigenaar van het concept en medeverantwoordelijk. Een bestuursbureau organiseert onder meer scholing voor docenten. Geïnspireerd op de organisatie van de technasia heeft het EP een regionale spreiding en krijgt elke school een ondersteunde kring vanuit het bedrijfsleven. Het EP verspreidt zich intussen verder door het land. Tien scholen mogen zich op dit moment officieel entreprenasium noemen. Nog eens zes scholen opteren voor het model.

Meer informatie: www.entreprenasium.nl en via info@ondernemwijs.nl. (EP-team Hondsrug College).

spullen voor nagels en make-up. “Een kennis van mij met een eigen bedrijf koopt voor ons in wat we nodig hebben”, vertelt Lynn. Wat ze leren? Dorien: “Je hebt met geld te maken, je moet investeren voor je iets terugkrijgt.” “Je wordt zelfstandig”, vindt Lynn en Dorien zegt: “Je leert met elkaar.” Lynn: “Je moet veel doen voor zo’n site, het inkopen kost veel tijd.” Dorien: “Je denkt dat je direct veel verdient, maar je moet er bijvoorbeeld ook voor zorgen dat mensen je kunnen vinden op Google. Die vrouw met haar eigen zaak leert ons ook

OPTIMALE ONDERSTEUNING *van docenten en leerlingen*

Het onderwijs staat nooit stil

Veranderende regelgeving van de overheid en nieuwe onderzoeksinzichten vragen om antwoord. Om de inhoudelijke kwaliteit van uw onderwijs te waarborgen moeten docenten worden bijgeschoold. Daarbij wilt u natuurlijk ook het allerbeste voor uw leerlingen. Hoe gaat u om met al deze verschillende aandachtsgebieden?

Een ervaren en betrokken partner

Wij snappen dat het lastig kan zijn om alle factoren die van invloed zijn op goed onderwijs altijd de aandacht te geven die ze verdienen. Goede ondersteuning van een ervaren en betrokken partner is daarbij een uitkomst. Driestar Onderwijsadvies is die partner. Als onderdeel van een grote onderwijsorganisatie hebben wij een brede en diepe ervaring in adviseren, coachen en trainen op het gebied van onderwijs en organisatiecultuur. Via onze eigen hogeschool en de lectoraten hebben wij een directe verbinding met de hedendaagse onderwijspraktijk. En werkend vanuit de kernwaarden toewijding, betrouwbaarheid en bewogenheid voor u én uw leerlingen helpen wij u graag verder.

Bij Driestar Onderwijsadvies:

- staat uw praktijk centraal
- ontvangt u maatwerk
- groeit uw professionaliteit
- versterken wij uw leerlingenzorg

Benieuwd wat wij voor u kunnen betekenen? Bekijk ons aanbod op onze website of scan de QR-code.

Driestar *onderwijsadvies*

TALENT IN ONTWIKKELING

Kastanjelaan 10 Postbus 433 2980 AK Ridderkerk t (0180) 44 26 00 f (0180) 44 26 01

Driestar Onderwijsadvies is onderdeel van Driestar Educatief

onderwijsadvies@driestar-educatief.nl
www.driestar-onderwijsadvies.nl

Kees Versteeg, rector van het Hondsrug College in Emmen

hoe we Dynn overal bekend kunnen maken." Over waar ze heen willen, geen spoor van twijfel: eerst zorgen dat de webshop goed loopt en dan uitbreiden.

'Wij zijn los'

Leidraad bij de begeleiding van de leerlingen is een persoonlijk prestatieplan. Docent Charlotte Westerman, die zich vorig schooljaar bij het EP-team aansloot, maakt met iedere leerling zo'n plan en is supervisor van het EP-project. "Leerlingen komen met leerdoelen en interesses en daar geven we invulling aan. Ik heb veel coachingsgesprekken en veel contact met ze over de mail." Wanneer een contact tussen leerling en docent niet loopt, springt Westerman ertussen. "Onze leerlingen

'Ze trekken me uit dat veilige coconnetje van 'alles is altijd zo geweest en dat moet zo blijven''

stappen zelf naar de docent", aldus Schelwald. "Dan reageren sommigen: 'Oh nee, niet nog meer werkdruk', maar wat is voor jou als leraar nou mooier dan een leerling die zelf komt vragen wat je hebt behandeld en wat het huiswerk is? Deze leerlingen zijn super gemotiveerd. Dat zien ze dan soms niet." Westerman vult aan: "Wij waren vroeger ook zo. Deze kinderen hebben ons zo verschrikkelijk veel geleerd. Ik heb zoveel meer lef gekregen. Ze trekken me uit dat veilige coconnetje van 'alles is altijd zo geweest en dat moet zo blijven' naar 'kijk eens om je heen naar alle mooie dingen in de wereld en laat de kansen niet voorbijvliegen.'" "Wij zijn los", zegt Schelwald. "The sky is the limit. Ik zie geen grenzen, al is dat ook mijn valkuil omdat ik vergeet achterom te kijken. Vroeg of laat barst dan de bom. Laatst nog bij een collega, die de EP-leerlingen dit jaar maar één uur in zijn les krijgt omdat de andere twee uren op dinsdag en donderdag vallen. Dan moet je een stap terugdoen, de leerlingen vragen wat ze willen, met de docent bespreken wat hij prettig vindt en samen tot een oplossing komen."

Beloning

Zoals elke vernieuwing kost het ontwikkelen van het EP veel tijd. Rector Versteeg pakte het zakelijk aan. Hij vroeg de docenten in een offerte duidelijk te maken wat ze wilden doen en hoeveel uren ze daarvoor nodig hadden.

Met resultaatverplichting. "Ik zei: ben ik niet tevreden, dan krijg je niets en anders kies je je beloning in de vorm van uren, geld of bijvoorbeeld een laptop. Die uitdaging zijn ze aangegaan. Het eerste concept dat ik terugkreeg, had weinig inhoud en geen doorlopende leerlijn. Dat heb ik teruggestuurd met een duidelijke opdracht. Mijn fout was wel dat ik achteraf afspraken maakte, als de plannen er al lagen. Vanaf nu wil ik eerder betrokken zijn en enige invloed hebben. Ik wil wel kunnen zeggen waar ik de focus wil hebben." Ruimte bieden werkt steeds beter, is Versteegs ervaring, al heeft hij wel een voorbehoud. "Het is niet goed voor ál m'n leerlingen en ál m'n docenten, maar deze groep leerlingen vindt het fantastisch en dit zijn docenten die tot 's avonds laat met hun leerlingen mailen."

Ouders

In en buiten school roept de werkwijze van het EP vragen op. Missen EP-leerlingen niet te veel lesstof? Behouden ze hun basiskennis wel? Sinds kort heeft het begeleidingsteam 'hard' bewijs dat dát wel goed zit. Uit een analyse van proefwerk-cijfers die Schelwald voor een informatiebijeenkomst met collega's maakte, bleek dat EP-leerlingen de hoogste scores halen. Hun gemiddelde cijfer is een 7.05 tegen gemiddeld een 6.88 bij reguliere vwo-leerlingen. Ze blijven ook de vwo+'ers en gymnasiasten een fractie voor (7.04). Dat is ook een goed bericht voor ouders, die hechten aan zowel goede prestaties als persoonlijke ontwikkeling. Op een recente ouderavond waren trouwens de meeste ouders uitgesproken lovend over het EP. Hun kinderen gaan graag naar school. Het mooiste voorbeeld, vinden Schelwald en Westerman, gaf een moeder die vertelde dat haar zoon had gezegd: 'Mam, als ik 's ochtends wakker word, denk ik: 'Yes, ik mag weer naar school.' ■

Geef de leraar de (professionele) ruimte

Werkgevers in het onderwijs weten als geen ander dat scholen het best gedijen met bevlogen, enthousiasmerende leraren. Maar hoe vind je die en, misschien nog belangrijker, hoe zorg je dat die bevlogenheid overslaat op de hele school? Leraren met Lef timmert hard aan de weg.

Tekst: Jacq Zinken

“In het huidige onderwijsveld heb je je bestuur en je leidinggevende heel hard nodig. Want een Leraar met Lef die zijn professionele ruimte zo goed mogelijk wil benutten, moet ook weten tot hoever hij kan gaan. Daarvoor is een goede interactie onontbeerlijk.”

Voorzitter Ragna Woodall van Leraren met Lef (LmL) is heel uitgesproken over de relatie van de moderne docent met de schoolleiding. Ze schetst daarvoor om te beginnen het profiel van de Leraar met Lef: “Het allerbelangrijkste is voor ons de grondhouding: het zijn ambitieuze mensen, initiatiefrijk, ze leren zowel met hun leerlingen als van elkaar. En dat niet als eizelgangers, maar met collega’s, bestuur, leidinggevenden binnen en buiten de school.”

Ze vervolgt: “Dat betekent dat werkgevers, in dit geval leidinggevenden en schoolbesturen, directieleden, daarvoor open moeten staan. Ze moeten openstaan voor professionals die hun eigen ruimte pakken en in die eigen professionele ruimte steeds op zoek gaan naar verbetering en vernieuwing van het onderwijs. Met vernieuwing bedoel ik dan vooral: in een school samenwerken aan verbetering van het onderwijs zoals dat nu wordt gegeven.”

Organisatie

Leraren met Lef is een betrekkelijk jonge loot aan een stam die feitelijk al zo oud is als het onderwijs zelf. Er zijn altijd bevlogen leraren geweest. Maar waar die vroeger vaak enigszins geïsoleerd bleven, zijn er tegenwoordig veel meer mogelijkheden om met elkaar in contact te komen. Woodall: “Het is drie jaar geleden begonnen met een groep docenten die via LinkedIn onderling ideeën gingen uitwisselen. Toen dat flink groeide,

hebben we ons georganiseerd in een stichting.”

Op LinkedIn zijn er inmiddels ongeveer 750 leraren actief.

“Eerder dit jaar heeft Leraren met Lef een manifestatie gehouden waarbij we een database hadden van ongeveer 1000 mensen. We hanteren een systeem waarbij je uitgenodigd wordt: dus als ik iemand ken die ik ook een leraar met lef vind, dan nodig ik die uit.” Hoewel de organisatie zich niet beperkt tot een bepaalde sector, zijn op dit moment de meeste leden afkomstig uit het vo.

Niet verzuren

Koos Schadee, schoolopleider op het Trajectum College in Utrecht, is bestuurslid van LmL. Als oudere docent zegt hij: “Ik ben hier positiever over en enthousiaster dan over vergelijkbare initiatieven in het verleden. We zijn geen vakbond, we verbinden ons niet aan politiek, we storen ons er zelfs niet aan. Wij willen gewoon positief met onderwijs omgaan, want er is al te veel negativiteit.”

‘We zijn geen vakbond, we verbinden ons niet aan politiek, we storen ons er zelfs niet aan’

Schadee zegt niet te willen blijven zitten in de verzuring die dreigt als je voortdurend klaagt over te weinig geld of te weinig mogelijkheden om je werk goed te doen. “We proberen onze energie te richten op voortgang. Wat wij inbrengen, is onze mentaliteit en professionaliteit. Ik denk dat een verstandige werkgever dit stimuleert en zorgt dat het in school als een

olievlek kan werken. Dan kan de positiviteit in de school overslaan op de leerlingen. In elke school zijn wel leraren die opvallen met leuke lessen, aandacht voor leerlingen en dat soort zaken. Een werkgever die dat ziet, zou met zo'n docent in overleg moeten gaan, en dan vragen stellen als: 'Je doet goede dingen in school, dat zien wij, dat merken we aan de leerlingen, maar wat heb je nog meer nodig, en wat kan onze school eraan bijdragen?'

Maar zou een leraar met lef niet ook zelf naar het bestuur kunnen stappen? Dat is in sommige organisaties toch heel lastig, stelt Schadee. Daarom heeft hij ook nog de volgende suggestie: "In functioneringsgesprekken zou gevraagd kunnen worden: 'ben je een 'Leraar met Lef', en de bevestiging biedt dan een opening om een gesprek aan te gaan."

Professionele ruimte

Een belangrijk element is dus de professionele ruimte. Het Leraren met Lef-boekje zegt daarover: 'U hebt in principe voldoende professionele ruimte. Ruimte om invulling te geven aan het dagelijkse onderwijs vanuit uw deskundigheid. Ruimte voor een gevarieerd takenpakket, voor ondernemerschap, voor kennis delen in netwerken en intercollegiale consultatie. Dat levert meer werkplezier op, meer 'flow'.'

Maar menige docent heeft in de praktijk het gevoel dat hij die ruimte niet krijgt, of dat die op zijn minst beperkt wordt. En dat hij door de schoolleiding vooral gezien wordt als een lesboer of een methodemeeloper, terwijl hij zelf wel weet dat hij meer in huis heeft. Het zou goed zijn als het management de professional weer als professional gaat zien, en dan ook niet meer oplegt, maar faciliteert. Anderzijds weten docenten heel

goed dat je professionele ruimte nooit los kunt zien van schoolbeleid, van de schoolcultuur. Kortom, het is aan beide partijen om het juiste evenwicht te vinden.

'Het zou een geweldige stap vooruit zijn als er ook Scholen met Lef ontstaan'

Maar daarbij blijft het niet. Het is niet alleen nodig dat bestuur en schoolleiding de Leraren met Lef voldoende ruimte geven, vindt LmL, maar ook dat ze meedenken over de verankering van goede initiatieven in de school. Want als het allemaal blijft hangen bij de 10 procent koplopers, mis je het uiteindelijke doel: duurzame verhoging van de onderwijskwaliteit. Het zou een geweldige stap vooruit zijn als het bestaan van Leraren met Lef ertoe zou kunnen leiden dat er ook Scholen met Lef ontstaan. Koos Schadee vertelt dat hij al eens een poging gewaagd heeft: "Ik heb mijn bestuursvoorzitter uitgenodigd: 'willen jullie niet de eerste organisatie met Lef zijn; neem het over en maak het groot'. Hij vond het warempel nog niet zo'n gek idee, maar ik denk dat het nog een brug te ver is." ■

Voor meer informatie: www.lerarenmetlef.com

Zie voor professionele ruimte: www.onderwijscooperatie.nl
www.professioneleruimteinheto.nl

Havo gebaat bij duidelijker profiel

Op zoek naar de echte havo

Een havo-advies: menige achtstegroeper is er blij mee. Toch blijkt het later voor velen niet de beste keuze te zijn geweest. Dat is te zien aan dalende eindexamencijfers of een moeizame hbo-vervolgopleiding. Leraren blijken moeite te hebben de havoleerling bij de les te houden. Kan het beter met andere lesstof of didactiek of een extra lesjaar? Of moet de beroepskolom op zijn kop? Diverse deskundigen uit de praktijk en theorie aan het woord in deze mini-‘Havo College Tour’.

Tekst: Carolien Nout / Illustraties: Matthias Giesen

Algemeen vormend onderwijs dat leerlingen voorbereidt op een beroepsopleiding. Dat was oorspronkelijk de bedoeling van de havo. Nu, bijna 45 jaar na de Mammoetwet, en na de nodige onderwijsvernieuwingen zoals de tweede fase, blijkt de havo zich te hebben ontwikkeld tot een onderwijsafdeling met een bleek snuitje. De schoolloopbaan van menige havist is hobbelig. De havo is iets te theoretisch voor een beroepsopleiding, maar te weinig theoretisch voor een academisch vervolg. Er ligt dus een opdracht voor scholen om de havo meer ‘smoel’ te geven en de leerlingen beter voor te bereiden op het hoger onderwijs.

Echt anders

Om maar bij dat eerste te beginnen. Havo is een slap aftreksel van het vwo, zo is vaak te horen, en heeft geen sterk imago. De vakken en profielen lijken erg op elkaar en vaak zitten beide afdelingen onder een dak. Veel docenten geven zowel aan havo als vwo les, min of meer op dezelfde manier. Dat is vreemd, als je bedenkt dat een havoleerling toch echt anders is als een vwo’er. Neem, om met een gouwe ouwe te beginnen, de spraakmakende documentaire uit 1992: ‘4 HAVO, een klas apart’. Op Youtube zijn er nog leuke fragmenten van te vinden. “Typische havo-lamlendigheid” of “ijverig, maar absoluut geen inzicht”, zo is te horen. Ook nu vinden docenten het soms lastig om met havoleerlingen te werken omdat ze moeilijk te motiveren en snel afgeleid zijn.

Slechte schoolprestaties, zich niet thuis voelen: het zijn redenen voor havoleerlingen om naar een lager niveau over te stappen of zelfs van school te gaan. Belangrijk dus om eens preciezer te kijken naar dat profiel van de havoleerling. Er is vaker onderzoek gedaan naar verschillen tussen havisten en vwo’ers. Wat cognitieve intelligentie betreft liggen ze niet ver uiteen, behalve dan dat vwo’ers beter kunnen abstraheren en ook wat sneller leren.

Havisten werken graag voor de leraar en zijn eerder taakgericht

Groter zijn de verschillen in leerstijl. De gemiddelde havoleerling is een beslisser en een doener. Hij onderscheidt zich in motivatie en schoolbeleving: havisten werken graag voor de leraar en zijn eerder taakgericht: ‘het moet af’ is belangrijker dan iets te hebben geleerd.

Intelligent en creatief

In het rapport ‘Beter inspelen op havoleerlingen’ vertellen docenten aan onderzoekers van de IVA hoe zij havoleerlingen zien. Vooral de smeltkroesklas havo-4 blijkt moeilijk: zittenblijvers, ‘afstromers’ uit het vwo en ‘opstromers’ uit het vmbo moeten dan immers samen met de gewone havoleerlingen wennen aan het eerste profieljaar.

Docenten signaleren dat havisten gevoelig zijn voor groepsdruk en veel activiteiten naast school hebben. Ze hebben een korte concentratieboog, maar zijn over het algemeen intelligent, creatief, actief en sociaal. De leerlingen zijn gericht op de korte termijn (leren voor een toets en niet voor het eindexamen). Ze vinden het moeilijk zich aan een planning te houden, maar ze zijn wel pragmatisch. Havoleerlingen hebben gemotiveerde docenten nodig die juist het sociale aspect van het havo-onderwijs kunnen verbinden aan de intelligentie die aanwezig is. Ook vraagt het om een onderwijsmethode met een eigen didactiek en een aangepaste versie van de tweede fase, waarin het mogelijk is om havoleerlingen stapsgewijs te laten wennen aan meer zelfstandigheid, aldus onderzoeker Juliette Vermaas van de IVA. Docenten moeten bijvoorbeeld meer investeren in de relatie met de leerling (zie het kader voor meer tips).

Nooit saai

Daar komt nog een bijzonderheid bij, volgens APS-adviseur Jannet Maréchal. “Er zitten verhoudingsgewijs meer jongens dan meisjes op de havo en dat geeft dynamiek in de les. Jongens vertonen ander leergedrag – moeilijker, zullen sommige docenten zeggen. Ze zijn bijvoorbeeld beweeglijker, impulsiever en gevoeliger voor groepsdruk. Ze leren meer door ‘doen’. Juist voor jongens is het belangrijk dat docenten duidelijkheid en structuur bieden, maar ze moeten ook weer niet te rigide zijn. Een positieve benadering is heel belangrijk en een

beetje humor wil ook nog wel eens helpen. Jongens komen vaker met een vwo-advies ingestroomd in de havo, ze zijn dus intelligent genoeg. Aansluiten bij hun onderzoekende manier van leren is wel een must.”

Er zitten verhoudingsgewijs meer jongens dan meisjes op de havo en dat geeft dynamiek in de les

Het is een nuance, maar toch is het goed om stil te staan bij al die persoonlijkheden in de havoklas, aldus Maréchal, die als APS-adviseur samen met het Havoplatform het congres 'Trots op de havo' organiseert (zie kader). De verschillen in leerstijl en gedrag van jongens en meisjes zijn natuurlijk niet absoluut. Er zijn ook jongens die op een meer meisjesachtige manier leren, en meisjes op een jongensachtige. Veel variatie dus en dat maakt een havo-les in ieder geval nooit saai of voorspelbaar.

Studiesteungroepen

De scholen doen uiteraard hun best om schooluitval en slechte prestaties op de havo te voorkomen, bijvoorbeeld in het kader van voortijdig schoolverlaten. Vijf scholen in de regio Tilburg begonnen twee jaar geleden met de pilot Aandacht voor Havisten. Ze ondernamen speciale acties voor betere doorstroming: vmbo'ers kregen bijvoorbeeld extra gesprekken en bijspijkerlessen om beter voorbereid naar de havo te kunnen. Het resultaat: beduidend meer succesvolle overstappers.

Havo-4 leerlingen werkten ook in studiesteungroepen aan een betere studiehouding, of kregen extra lessen om achterstanden weg te werken. De resultaten van die activiteiten zijn nog niet precies aan te geven. Opvallend is wel dat door strengere controle op het huiswerk, met een lik-op-stukbeleid, de resultaten van havo-4 en -5 op het 2College Cobbenhagen sterk zijn verbeterd. Of het blijvend is, zal moeten blijken, staat droogjes vermeld in het eindrapport, want het kan ook te maken met een shockeffect.

Aansluitingsproblemen

Beter aansluiten bij het karakter van de havoleerling en goede havo-docenten: dat is één kant van de medaille. Het eigen karakter van de havo wordt daarmee duidelijker zichtbaar. Maar er is nog een ander knelpunt waar individuele scholen minder invloed op hebben. Dat heeft te maken met de overstap naar het hbo. De harde feiten uit de HBO-rapportage 2011 laten zien dat het 'switchgedrag' van havisten mede de oorzaak is van het lagere studiesucces na vijf jaar ten opzichte van mbo'ers. Havisten wisselen relatief vaak van opleiding of instelling en lopen daarbij studievertraging op. Een jaar na instroom in het hbo is bijna één op de vijf studenten gewisseld van opleiding. Ze doen dat vaker dan mbo'ers of vwo'ers.

Een slechte zaak, waar zowel de studenten als de opleidingen niet bij gebaat zijn. Dus wat is eraan te doen? De invoering van de profielen in de tweede fase was destijds bedoeld om de aansluiting op het beroepsonderwijs te verbeteren. Moet daar misschien iets veranderen, opperde onderwijsminister Van Bijsterveldt en bieden twee brede profielen meer voordelen dan de huidige vier? Dat vond

Hadden ze eindelijk een gemeenschappelijke identiteit bereikt, begonnen ze allemaal te puberen.

de Onderwijsraad een riskante gedachte. Door het aantal profielen te verminderen zonder verdere inhoudelijke veranderingen in het onderwijs, kunnen er (nieuwe) aansluitingsproblemen ontstaan tussen het voortgezet en hoger onderwijs, vooral bij de bètatechnische studierichtingen, stelde de raad. Pas na een grondige analyse van havo- en vwo-programma's en een discussie over welke vakken onmisbaar zijn, kan de profielstructuur worden aangepast.

De minister besloot wel een wetsvoorstel in te dienen om vanaf schooljaar 2015 wiskunde verplicht te stellen voor het havoprofiel Cultuur en Maatschappij.

Het vak Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV) is in het wetsvoorstel niet langer een verplicht examenvak (zie ook pagina 21). Wel blijft CKV voor scholen uitdrukkelijk een wettelijke verplichting. De achterliggende gedachte is dat scholen dan de kernvakken meer aandacht kunnen geven, wat de slagingspercentages moet verhogen en de doorstroming naar het hbo verbeteren.

Soelaas

Frans Resink (SLO) onderzoekt in opdracht van het ministerie de doorstroom van het voortgezet naar het hoger onderwijs. Eind dit jaar verschijnt een rapport over de hiaten op kennisgebied en op competenties. Een klein tipje van de sluier kan hij al oplichten: "Wat het vak Engels betreft lijken havisten boven verwachting gekwalificeerd te zijn voor het hbo. Dat is natuurlijk mooi. Er is wel

een probleem met competenties: iedereen vindt ze belangrijk, maar er wordt in het hoger onderwijs iets anders onder verstaan dan in het voortgezet onderwijs. Men spreekt niet dezelfde taal en dat alleen al is een beletsel voor een goede doorstroming."

Het 'switchgedrag' van havisten is mede de oorzaak van het lagere studiesucces ten opzichte van mbo'ers

Een aantal scholen werkt inmiddels wel expliciet aan competenties voor de havo in het samenwerkingsverband Havisten Competent. De deelnemers werken vanuit een gedeelde visie aan een betere overgang van havo naar hbo. Dit doen ze door leerlingen aan competenties te laten werken die ze nodig hebben in de tweede fase en het hbo. De deelnemende scholen ontwikkelen zelf lesmateriaal en wisselen ervaringen uit. Verder overleggen ze regelmatig met hbo-instellingen. Dat is dus een stap in de goede richting om meer op een lijn te komen, zoals Resink betoogt.

De SLO-onderzoeker ziet verder interessante ontwikkelingen in de profielwerkstukken. "Vwo'ers hebben een langere adem, een bredere bronnenkeuze, en denken meer vanuit de theorie. De havowerkstukken zijn meer proefondervindelijk gemaakt. Zo'n werkstuk kan bijvoorbeeld een ontwerp zijn voor een schoolplein of een technisch

hoogstandje. Soms heeft hun profielwerkstuk de vorm van een tijdschrift, een glossy, of van een visualisatie. Dat vinden leerlingen erg leuk om te doen en dat is natuurlijk mooi. Maar de beoordeling en waardering is nog sterk georiënteerd op het doen van onderzoek, een wetenschappelijke exercitie. Jammer, want zo'n werkstuk biedt juist een mooie aansluiting op het hbo. Havisten leren zo iets wat ze in het vervolgtraject goed van pas komt."

Resink denkt dat langere lestijden of een zesjarige havo geen soelaas zullen bieden voor betere doorstroming. Samenwerkingsvormen vindt hij wel kansrijk, zoals havisten die proefstuderen of snuffelstages doen, of samen met hbo-studenten een werkstuk maken. "Dat schept een band. Maar belangrijker nog vind ik dat het onderwijs met een bredere scope naar leerlingen kijkt. Welke bagage heeft een havist nodig en hoe kunnen we die versterken? En hoezo: een havist is

Het Havoplatform vindt het tijd voor een herbezinning op de onderwijsstructuur

ongemotiveerd? Kijk ook eens vanuit de leerling: wat heeft die al in huis wat de school niet ziet? Heb daar als docent oog voor en benoem dat, zodat de havist zich begrepen voelt en gemotiveerder wordt. En tot slot: honderd procent doorstroming is een illusie, want het gaat om jongeren die een nieuwe stap in hun leven maken, soms gekke dingen doen en volwassen moeten worden. Daar heb je als school weinig invloed op."

Havo-platform

Op OSG Sevenwolden in Heerenveen is de lastige overgang van havo naar hbo uitdrukkelijk in beeld. Onno van Helden, directeur havo: "Natuurlijk moet de havo een goede theoretische basis hebben. Het vervolgonderwijs is veel meer op competenties gericht, dus dat sluit niet goed aan. Dat wordt versterkt door de strengere exameneisen voor de cognitieve vakken. Jammer, want zo voldoet de havo niet aan de vraag van de beroepspraktijk, waar vaardigheden als samenwerken heel belangrijk zijn."

Bij OSG Sevenwolden is het verschil tussen havo en vwo goed zichtbaar. De bovenbouw havo zit in een apart gebouw en heeft een eigen docententeam. Van Helden: "Ik vind het belangrijk dat havodocenten weten waar ze leerlingen voor opleiden; ze moeten zelf ook kennis hebben van de beroepspraktijk. Havoleerlingen leren anders dan vwo'ers. Het docententeam moet natuurlijk goede vakkennis hebben, maar ook de juiste pedagogisch-didactische benadering."

De school biedt havoleerlingen maatwerk en inspiratie door extra lessen of cursussen aan te bieden, van wiskunde tot aan muziek. Volgend jaar wil de school beginnen met de 'ondernemende havo'. Leerlingen werken dan 20 procent van de lestijd – een dag per week – aan beroepsvakken. Ze kunnen bijvoorbeeld stage lopen of werken aan de opbouw van een eigen bedrijf. Ook dat is een manier om beter aan te sluiten bij een vervolgstudie.

OSG Sevenwolden is een van de negen scholen die zich heeft aangesloten bij het Havoplatform, een nieuw initiatief dat de havo een duidelijker gezicht moet geven. Het Havoplatform wil innovaties

uitwisselen en samen een sterk havo-onderwijsprofiel ontwikkelen en promoten. Het platform neemt duidelijk stelling in de discussie over betere aansluiting tussen havo en hbo en vindt het tijd voor een herbezinning op de onderwijsstructuur. Havo 5 zou bijvoorbeeld samen kunnen lopen met hbo: de habo. Of er zou een jaar aan de havo kunnen worden toegevoegd.

In elk geval moeten het curriculum in de bovenbouw van de havo en het centraal examen inhoudelijk beter aansluiten op het hbo, aldus het platform. Verder zouden hbo-instellingen een gemeenschappelijke propedeuse moeten vormen voor verwante opleidingen en meer contacturen bieden aan leerlingen. Het bindend studieadvies in het eerste leerjaar van het hbo moet worden afgeschaft en vervangen door een financiële prikkel die het minder lonend maakt in het eerste jaar veel leerlingen af te laten vloeien. Genoeg stof om binnenkort te bespreken op het eerste congres van het platform, dat niet voor niets 'Trots op de havo' heet.

Tips voor docenten

Docenten doen ertoe voor havoleerlingen. Belangrijk dus om te investeren in die relatie, staat in een brochure van APS. Docenten krijgen tips hoe zij hun havoleerlingen kunnen inspireren, bijvoorbeeld om toch te kiezen voor het bèta-profiel, iets wat zij als 'moeilijk' zien. De belangrijkste:

- Investeer in een goede relatie, geef positieve feedback en wees toegankelijk.
- Bied duidelijkheid en structuur over je werkwijze en het gedrag dat je wenst van de klas.
- Zorg voor lessen die werken van de praktijk naar de theorie, leg onderwerpen beeldend uit en maak het een beetje spannend. Zorg dat leerlingen actief kunnen meewerken in de les.

Meedoen en meepraten

- Scholen die willen deelnemen aan Havisten Competent kunnen zijn welkom op een informatiebijeenkomst op 31 januari 2013, op het Arentheem College in Arnhem. Aanmelding via www.havistencompetent.nl
- Op 11 december organiseert SBO het 8e Nationale havo/vwo-congres 2012 in Eindhoven. Zie www.havovwocongres.nl voor het programma.
- 'Trots op de havo' is de titel van het congres dat het Havoplatform in samenwerking met APS organiseert op 7 februari 2013. Kijk op www.havoplatform.nl voor actuele informatie.

Ict-bekwaamheid is meer dan ‘weten hoe het digibord werkt’

Steeds opnieuw blijkt dat waar ict op een bekwame manier ingezet wordt, het onderwijs verbetert. Het is daarbij noodzakelijk dat de leraar kan beoordelen wanneer inzet van ict in zijn onderwijs zinvol is en dat hij daarin de juiste keuzes kan maken.

“Ict-bekwaamheid staat niet op zich, maar kan beschouwd worden als onderdeel van de algemene vakbekwaamheid van een leraar”, vertelt Maartje de Jonge van Kennisnet. “Het houdt meer in dan ‘weten hoe het digibord werkt’. Een ict-bekwame leraar weet voor welk leerdoel op welke manier hij dat digibord in kan zetten.”

Kader

Kennisnet wil bijdragen aan de ict-bekwaamheid binnen het onderwijs en ontwikkelde daartoe – in samenspraak met het onderwijsveld – het Kader voor ict-bekwaamheid van leraren, dat van toepassing is op alle onderwijssectoren. In dit Kader wordt uitgewerkt op welke manier ict effectief ingezet kan worden bij drie kerntaken van een leraar:

- Pedagogisch-didactisch handelen in de klas
- Werken in de schoolcontext
- Eigen professionele ontwikkeling

Voor elke kerntaak geeft het Kader voorbeelden van ict-toepassingen die echt werken in verschillende contexten. Ict-toepassingen die het directe onderwijs motiverender, gedifferentieerder of effectiever maken; of die zorgen dat leraren hun administratieve taken simpeler of handiger kunnen uitvoeren.

Scholen aan de slag

Maartje de Jonge: “Met het in kaart brengen van de ict-bekwaamheid van leraren heeft Kennisnet een voorzet gedaan. Nu moeten scholen zelf aan

de slag; ze kunnen hun eigen vertaling maken en bepalen welke bekwaamheidseisen voor hun eigen situatie van toepassing zijn.

Net als met algemene eisen aan de vakbekwaamheid van de leraar, geldt voor ict-bekwaamheid dat de schoolleider vaststelt wat vereist is en wat niet, hoe dit beoordeeld zal worden en welke mogelijkheden er zijn voor verdere professionalisering. Deze aspecten maken onderdeel uit van het professionaliseringbeleid van de school.

Discussiesterter

Kennisnet ontwikkelde een ‘Discussiesterter ict-bekwaamheid’, bedoeld als handreiking voor een gesprek met het team. De vragen in de Discussiesterter halen boven tafel welke onderdelen op het gebied van ict in het onderwijs op een specifieke school het belangrijkste gevonden worden. En waar de nadruk ligt in de bijhorende ict-bekwaamheid van de leraren. In de discussie kan duidelijk worden wat er op dit moment van die belangrijkste onderdelen wel, en wat er nog niet gedaan wordt, wat leraren van elkaar kunnen leren, of waar bijvoorbeeld cursussen nodig zijn. De uitkomsten van deze discussie moeten concrete actiepunten opleveren. Naast de Discussiesterter werkt Kennisnet aan nog meer handreikingen.

“*Ict-bekwaamheid is onderdeel van het professionalisering-beleid van een school*”

Achtergrondinformatie

Kijk op ictbekwaamheid.kennisnet.nl

Kennisnet

Loopbaanoriëntatie

Op weg naar een naadloze overstap kunnen scholen ook hun voordeel doen met de instrumenten en hulpmiddelen van het project loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB). De VO-raad heeft het project Stimulering LOB in 2009 opgezet, met steun van het ministerie van OCW. Het doel is een kwaliteitsimpuls te geven aan de loopbaanoriëntatie van leerlingen. Scholen werken samen in netwerken en ondernemen tal van activiteiten om leerlingen beter voor te bereiden op een vervolgopleiding. Het LOB-project loopt in ieder geval door tot en met 2014. Een van de speerpunten is meer samenwerking met vervolgopleidingen en extra aandacht voor havo en vwo.

De hbo-instellingen zitten intussen niet stil. Sommige willen ruimhartiger leerlingen toelaten, ook als het profiel niet helemaal aansluit. Ze kijken dan meer naar de vakinhoud van de vooropleiding en minder naar het profiel. Ook aan de klacht dat er te veel hbo-opleidingen zijn, wat de keuze voor studenten zo moeilijk maakt, willen de opleidingen tegemoet komen. In de technische opleidingen zijn al bewegingen waar te nemen in de richting van samengaan en het aanbieden van een bredere basis. In latere jaren zouden studenten zich dan meer kunnen specialiseren.

Een andere trend is dat bedrijven zelf weer meer gaan opleiden, zoals de NS, die een in-company-opleiding biedt voor technisch personeel.

Mijlpalen

Duidelijk is dat de vraag waar het heen moet met de havo, op de kaart is gezet. Veel scholen zijn betrokken bij samenwerkingsverbanden en netwerken en willen hun leerlingen zo goed mogelijk verder brengen. Er zijn meer wegen die naar Rome leiden als het erom gaat de havo een scherp profiel te geven. Maar vaste mijlpalen zijn het in huis halen van echte havodocenten die er zijn voor de leerling, en een betere inhoudelijke aansluiting tussen de havo en het beroepsonderwijs. ■

Meer weten?

- Beter inspelen op havo-leerlingen, Juliette Vermaas en Ramona van der Linde, IVA, 2007.
- Jongens... Aan de slag, J. Maréchal e.a., APS 2012 (te downloaden van de website).
- De (nieuwe) website www.lob-vo.nl met tal van instrumenten, tips en scans voor scholen om de loopbaanoriëntatie en begeleiding van leerlingen te verbeteren.

Hendrik-Jan van Arenthals

Cijfercultuur

“Ze doen het alleen nog maar voor een cijfer...” verzucht een docent. Eigenlijk vinden we zo’n cijfercultuur ongewenst. Een zwaktebod. Een goede leraar krijgt leerlingen toch in beweging zonder de dreiging van een onvoldoende? We kennen het verschil tussen intrinsieke en extrinsieke motivatie. We weten hoe het eigenlijk hoort. We willen actief bezig zijn met onderwijsontwikkeling in plaats van reactief ten opzichte van de cijfers vanuit Den Haag. We vinden kwaliteit belangrijker dan kwantiteit, kwaliteit veel méér dan rendement. Tegelijkertijd gaan we vanuit de politieke en maatschappelijke realiteit mee in het toezichtkader van de Inspectie. We zijn als alle Nederlanders gek op ‘lijstjes’, van de tussenstand bij The Voice, via Elsevier en Trouw tot de Pisa-lijsten. We gaan behoorlijk mee in de door ons zo verfoeide cijfercultuur.

De meest pregnante vorm van externe motivatie zit in de pecunia. We werken niet mee aan onverantwoorde bezuinigingen, maar lijken wel bereid om in het kader van ‘vereenvoudiging van de bekostiging’ een aantal kleine, brede scholengemeenschappen met een unilocatie op te offeren om nog grotere ‘herverdelingseffecten’ te voorkomen. De VO-raad en haar eigen Sophie’s Choice. Geld stuurt. Tot over de grenzen van wat een sectororganisatie aan kan.

Ten slotte is er nog het misverstand van het salaris. ‘If you pay peanuts you get monkeys.’ Sommige politici willen graag geloven dat beter betaalde leraren vanzelf zorgen voor beter onderwijs. Terwijl deze vorm van extrinsieke motivatie volgens onderzoek zelfs averechts kan werken, wanneer ze niet gepaard gaat met een sterke visie. Doet u uzelf, wanneer u het nog niet kent tenminste, een groot plezier en bekijkt u op YouTube eens het RSA-animatiefilmpje ‘The surprising truth about what motivates us’. Deze politici, die het op zich goed met onze sector voor lijken te hebben, hebben het over ‘meer investeren in onderwijs’ wanneer ze spreken over het loslaten van de nullijn voor leraren of het vrijgeven van de tweede tranche van de Functiemix. Docenten mogen straks met een paar honderd euro meer, passend onderwijs geven in scholen met een volledig uitgekleden ondersteuning in klassen van zesendertig leerlingen.

We moeten ergens een grens trekken. Voorkomen dat het water van visieloze ratio de wijn van het onderwijs onherkenbaar smakeloos maakt. Dat het een sector overspoelt en een jonge sectororganisatie daarbij. Terug naar wat ons intrinsiek motiveert. Visie tegenover cijfercultuur.

Sam Terpstra schetst ambities professionaliseringsprogramma

‘V0-academie geeft kwaliteit schoolleiders impuls’

Schoolleiders zitten te springen om opleidingen waarmee zij hun kwaliteit op een hoger plan kunnen brengen, zegt Sam Terpstra, bestuursvoorzitter van Christelijke Scholengemeenschap Reggesteyn en bestuurslid van de V0-raad. Dat is precies waarvoor de V0-academie in het leven is geroepen: om de professionalisering van schoolleiders te stimuleren en te faciliteren.

VO-academie: veelomvattend aanbod

De VO-raad ontwikkelt een keur aan instrumenten voor schoolleiders onder de noemer 'VO-academie'. In 2013 zullen deze instrumenten beschikbaar zijn. Daarna wordt naar verwachting een vergelijkbaar instrumentarium voor stafleden ontwikkeld en komen bestuurders in beeld. Het aanbod voor schoolleiders omvat:

- website met scholingsaanbod voor schoolleiders in het voortgezet onderwijs
- online self-assessment voor leidinggevers in het onderwijs
- kwaliteitstoets opleidingen en trainingen
- competentieprofiel voor schoolleiders op basis van de zeven domeinen
- set van eisen voor een basisopleiding voor beginnende schoolleiders
- activiteiten en netwerkbijeenkomsten voor schoolleiders
- onderzoek naar het nut van een register voor schoolleiders

Tekst: Eva van Teeseling / Fotografie: Dirk Kreijkamp

Leidinggeven is een vak. Dat geldt zeker ook voor schoolleiders, die trefzeker en kundig moeten kunnen opereren in het complexe krachtenveld in en rond de school. Voor hen is allereerst van belang dat zij zicht hebben op de competenties en vaardigheden die een succesvol schoolleider nodig heeft. Daarnaast helpt een transparant, toegespitst opleidingsaanbod om de kwaliteit van schoolleiders op een hoger plan te brengen. Vanuit die gedachte is de VO-academie opgezet.

‘Schoolleiders voelen een zeker ongeduld. Zij vragen ons: wanneer komt die beweging op gang?’

Schoolleiders kunnen er al mee aan de slag, al zijn nog niet alle instrumenten beschikbaar. De website www.vo-academie.nl toont een deel van het aanbod aan opleidingen en trainingen voor schoolleiders. Via een online instrument voor zelfdiagnose kunnen schoolleiders bepalen waar ze staan in hun ontwikkeling: op welke terreinen zijn ze al vaardig genoeg en op welke terreinen kunnen ze extra scholing gebruiken? Op grond van dit inzicht kunnen ze een keuze maken uit het scholingsaanbod.

Meer instrumenten

Andere hulpmiddelen zijn momenteel in ontwikkeling. Allereerst zijn de belangrijkste werkdomeinen van de schoolleider in kaart gebracht. De VO-raad vroeg Sietske Waslander, hoogleraar sociologie aan de Tias Nimbas Business School, een model te ontwikkelen dat schoolleiders helpt om hun opleidings- en ontwikkelingsvragen te verhelderen. Het telt zeven domeinen van schoolleiderschap, zoals 'visie en richting', 'omgaan met de omgeving' en 'de persoon van de leider'. Het model

staat aan de basis van een nieuw bekwaamheids- en competentieprofiel en een geautomatiseerd assessment-instrument voor schoolleiders, dat naar verwachting in de loop van 2013 wordt gepresenteerd.

Nu het scholingsaanbod online staat, worden ook de eerste hiaten zichtbaar. Hierover gaat de VO-raad in gesprek met de aanbieders. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan een opleiding die beginnende schoolleiders een steun in de rug geeft en hen de kans geeft de nodige competenties te ontwikkelen. Een soort 'basisopleiding' dus. Zowel schoolleiders als bestuurders hebben behoefte aan een bruikbaar referentiekader. Wat wordt er in grote lijnen van een goede schoolleider verwacht? Welke talenten en kwaliteiten kun je goed gebruiken in je werk? Een duidelijk bekwaamheidsprofiel maakt functioneringsgesprekken concreter en effectiever.

Prikkelen en verleiden

"We willen scholen een complete set instrumenten aanbieden met als doel schoolleiders te prikkelen, te stimuleren en te verleiden om heel gericht aan hun professionaliteit te werken." Aan het woord is Sam Terpstra, bestuursvoorzitter van Christelijke Scholengemeenschap Reggesteyn en sinds 2008 lid van het bestuur van de VO-raad. "Het onderwijsveld beseft dat de kwaliteit van schoolleiders omhoog kan. Niet dat die beroerd is, maar men onderkent dat het beter kan. De schoolleiders stralen dat zelf ook uit, ze voelen een zeker ongeduld. Zij vragen ons: wanneer gebeurt er nu eindelijk iets? Wanneer komt die beweging op gang? Met de VO-academie komen we aan deze vraag tegemoet." Terpstra richt zich al ruim tien jaar op het verbeteren van kwaliteit en professionaliteit in het onderwijs. Als bestuurslid van de VO-raad was hij betrokken bij de totstandkoming van de Professionaliseringsagenda en de vertaling daarvan in het Bestuurs-

NOT

213

Voor en door
het onderwijs

Vijf dagen inspiratie,
de nieuwste trends
en ontwikkelingen.
Mis het niet!

Registreer nu
voor **Gratis**
toegang met
code: 10002717

22-26 januari 2013
Jaarbeurs Utrecht
www.not-online.nl

 vnu exhibitions
europe

akkoord. "De VO-academie is een uitwerking van dit akkoord. Het bestuur heeft mij gevraagd te zorgen voor een goede verbinding tussen het project en de vragen en wensen vanuit de sector. Ik fungeer dus als een soort linking pin, ik zorg dat de dialoog op gang komt zodat dit initiatief van de VO-raad kan rekenen op brede steun vanuit de sector", licht hij toe. Concreet betekent dit: veel gesprekken voeren, bezoeken afleggen aan scholen in het hele land, ervaringen delen, goed luisteren en kijken wat er in de sector gebeurt en wat de prangende vragen zijn. Terpstra doet dit niet alleen: in alle regio's gaan de leden van de projectgroep de komende periode langs bij meerdere scholen en bij diverse huisacademies.

'Wij nemen collectief verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het onderwijs'

Loyaliteitsconflict

Waarvoor is het beroep van schoolleider zo lastig? "Dat komt doordat er een behoorlijk zwaar persoonlijk beroep op je wordt gedaan. Vooral in het middenmanagement, als teamleider of unitleider, sta je heel dicht bij het onderwijsproces. Je staat naast en tussen je leerlingen en je collega's", schetst Terpstra. "Er is sprake van een loyaliteitsclaim van het personeel op de teamleider. Tegelijkertijd ben je óók onderdeel van de schoolleiding. Je zit dus in een spagaat, hebt altijd een zeker loyaliteitsconflict. Docenten waarderen hun teamleider in de rol van meewerkend voorman, maar teamleiders hebben naast die coachende en ondersteunende rol ook een normstellende rol. Het is heel moeilijk om die trekkracht van docenten goed te weerstaan."

Ook de context van de school, de gebruiken en tradities drukken een krachtig stempel op je werk als leidinggevende. "Juist daarom is het goed om jezelf af en toe uit die context te halen en te objectiveren, en je regelmatig te spiegelen aan anderen."

Sleutel

Investeren in de kwaliteit van schoolleiders loont. Dat is niets nieuws, al heeft dit idee binnen de sector de laatste jaren zeer zeker meer erkenning gekregen. Recent onderzoek wijst uit dat de sleutel tot goed onderwijs bij goede docenten ligt. De kwaliteit van de docenten is de doorslaggevende factor. Vast staat ook dat competente leidinggevers op hun beurt doorslaggevend zijn voor het functioneren van de docenten. Zij moeten immers de docenten op de juiste wijze ondersteunen, aansturen en coachen. Zij scheppen de kaders en het referentiekader voor het gewenste kwaliteitsniveau. Zij zijn zelf het voorbeeld. Dit inzicht leidt binnen het onderwijs tot een

Zeven domeinen van schoolleiderschap

Welke kennis en vaardigheden heeft de schoolleider nodig om succesvol te zijn in zijn of haar functie? Hoogleraar sociologie Sietske Waslander ontwikkelde een model met zeven domeinen. Elk domein vertegenwoordigt een functieaspect waarin schoolleiders zich kunnen ontwikkelen.

1. Visie en richting

Een leider inspireert en motiveert mensen met een heldere visie op leren en doceren. Dit geeft de school een duidelijke richting voor de toekomst.

2. Curriculum en instructie

De leider ziet erop toe dat de leerdoelen worden bereikt en realiseert voor leren en doceren optimale condities.

3. Professionele ontwikkeling

Hij stimuleert het ontstaan van een cultuur waarin mensen worden geprikkeld om het beste uit zichzelf te halen. Kennis en talenten worden binnen de school vrijelijk gedeeld.

4. Coherente organisatie

De leidinggevende zorgt ervoor dat de beheersmatige kant van de organisatie op orde is. Daarvoor is kennis van de relevante

beleidsterreinen nodig, zoals onderwijskundig beleid, kwaliteitsbeleid, financiën en HRM.

5. Lerende organisatie

Van de schoolleider wordt verwacht dat hij een veilig leer-klimaat creëert met continue leercycli en dat hij een proces van continue verbetering op gang brengt.

6. Strategisch omgaan met de omgeving

De schoolleider voert de regie en activeert de omgeving van de school om organisatiedoelen te realiseren. Hij is zich bewust van de kansen en bedreigingen en onderhoudt vruchtbare relaties met verschillende partijen.

7. De persoon van de leider

De schoolleider is een rolmodel; integer, betrouwbaar, geloofwaardig en in staat om wederzijds vertrouwen op te bouwen. Hij beschikt over goede communicatieve vaardigheden, analytisch inzicht, probleemoplossend vermogen en heldere persoonlijke waarden.

duidelijke verschuiving van aandacht voor het systeem en de inrichting van het onderwijs naar aandacht voor de persoon van de docent en van de schoolleider. "De professionalisering van docent en die van de schoolleider lopen parallel aan elkaar", merkt Terpstra op. "Dit idee wordt breed gedragen door de scholen. Je ziet het in de vorm van speerpunten terug in de VO-professionaliseringsagenda en in de afspraken tussen sector en overheid in het Bestuursakkoord."

Ruimte

Scholen hebben voldoende speelruimte om de instrumenten van de VO-academie in te zetten op een manier die aansluit bij hun eigen, specifieke situatie en wensen. Binnen de sector is een aantal enthousiaste voorlopers actief; scholen die al een aantal belangrijke initiatieven hebben genomen op het gebied van professionalisering. De VO-academie maakt dankbaar gebruik van deze initiatieven en sluit aan bij wat er al is. Andere scholen zijn meer afwachting, bijvoorbeeld omdat ze financiële of organisatorische problemen hebben. De overgrote meerderheid van de scholen wil inzetten op professionalisering van schoolleiders en zoekt naar manieren om dit te organiseren. Op deze laatste groep scholen richt de VO-academie zich.

"Wij bundelen de kracht in deze sector en willen de nodige ondersteuning bieden", besluit Terpstra. "De onderwijssector neemt de verantwoordelijkheid voor kwalitatief goed onderwijs zeer serieus. Dat laten we ook zien aan de samenleving en aan de overheid. Het is niet voldoende om op individuele scholen enkele leuke initiatieven te laten zien. Nee, wij nemen collectief verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het onderwijs. Tonen aan: zo verbetert écht de manier waarop de scholen geleid worden. We doen een beroep op alle scholen om hun steentje bij te dragen."

Vragen of reacties? Kijk op www.vo-academie.nl voor meer informatie over dit professionaliseringsprogramma. Hebt u naar aanleiding van dit artikel een vraag, opmerking, suggestie of een bijdrage? Neem dan contact op met de projectgroep via telefoonnummer 030-232 48 00 of e-mail: secretariaat@vo-academie.nl. De projectgroep bestaat onder anderen uit Jelma Hoekstra, Ingrid Janssen, Peter Lucas, Maartje Smeets-Aarts en Bas de Wit.

Meer lezen? Het dossier VO-academie op de vernieuwde website van de VO-raad helpt u verder: www.vo-raad.nl/dossiers/vo-academie.

‘De tijd van verwijten is voorbij’

Naam → prof. Hans van Duijn (62)

Achtergrond → rector magnificus Technische Universiteit (TU) Eindhoven, hoogleraar toegepaste analyse

Gespreksonderwerp → aansluiting vwo – universiteit

Standpunt → universiteiten en voortgezet onderwijs moeten knelpunten samen aanpakken

Tekst: Emmanuel Naaijens / Fotografie: Dirk Kreijkamp

Hoe was uw middelbareschooltijd?

“Ik heb op de hbs gezeten, in Vlissingen. Eén jaar, ik had hele slechte cijfers, vooral voor talen. Ze zeiden daar: ‘Die jongen moet hier weg’. Ik denk dat mijn hoofd er niet naar stond, ik speelde liever buiten. Ik ben toen naar de mulo gegaan, maar dat ging ook niet goed. Tot mijn ouders naar Eindhoven verhuisden. Ik deed daar mulo-B en was het beste jongetje van de klas. Vervolgens via een voorbereidend jaar naar de hts. Natuurkunde gestudeerd, toen naar de TH. In drie jaar ben ik cum laude afgestudeerd. Ik ging als een speer.”

U was een typische stapelaar.

“Blijkbaar. Waarom het zo gelopen is? Ik weet het niet. Studeren heb ik niet van huis uit meegekregen. Er zijn meer rectores die deze route hebben gelopen. Ik ken een hoogleraar nanotechnologie die ooit op de Its begonnen is, met leren metselen. Nu is een dergelijke omweg heel uitzonderlijk.”

De aansluiting van het vwo met de universiteit is een probleem, getuige de uitval van dertig procent.

“Dat is het al heel lang. Acht jaar geleden – ik was net rector van de TU – heb ik een bijeenkomst belegd met onder andere rectoren en decanen van middelbare scholen uit Zuid-Nederland. Er was een vrij pittige sfeer onderling, verwijtend. Wij wezen toen

nog naar de scholen, en die wezen naar ons. Maar sindsdien is de sfeer enorm verbeterd. We zien het aanpakken van de aansluiting nu als een gezamenlijke opdracht. Daar doen we veel aan. We hebben een pre university college, we geven hier colleges, leraren kunnen zich bijscholen, we leiden zelf leraren op in onze Eindhoven School of Education. We doen veel aan voorlichting, organiseren meeloopdagen.”

‘Ik hoor vaak dat studenten zich op de middelbare school te pletter hebben verveeld’

Waar zat de belemmering?

“Ik had het gevoel dat de systemen van vwo en wo niet compatibel zijn. Het heet wel vwo, maar het bereidt niet goed voor op de universiteit, in het bijzonder op bèta-techniek. Leerlingen missen basisvaardigheden, zoals rekenen en wiskunde. Maar ook Nederlands. Er is kennelijk niet voldoende tijd aan besteed, het beklijft niet bij die jongeren. Ik praat wekelijks met groepjes studenten om voeling met hen te houden en ik hoor vaak dat ze zich op de middelbare school te pletter hebben verveeld. Dat kán toch niet! Misschien is het programma, zeker voor de betere leerling, te licht. Wij helpen scholen graag om hun leerlingen extra’s aan te bieden.”

‘Als wij van onze instroom de helft kwijtraken en de andere helft doet er eindeloos lang over, dan is er toch echt iets aan de hand’

En wat ging er niet goed op de universiteit?

“Wij hadden overladen programma’s met heel veel contacturen en weinig zelfstudie. Elke docent wilde zijn vak kwijt aan de studenten en daar kon niks in geschrapt worden, want dan stelde de studie niks voor. En als je als student een onderdeel niet haalde, dan liep je meteen onherstelbaar achter. Ik vond dat we als universiteit ook naar onszelf moesten kijken. Naar onze programma’s, de kwaliteit van ons onderwijs. Die liet veel te wensen over. Kijk, als wij van onze instroom de helft kwijtraken en de andere helft doet er eindeloos lang over, dan is er toch echt iets aan de hand. Ik heb hier intern enorm over aan de bel getrokken; dat is me niet door iedereen in dank afgenomen. Mijn stelling is: we zijn een universiteit, geen onderzoeksinstituut. We leiden mensen op.”

Is selectie een manier om ervoor te zorgen dat minder studenten uitvallen?

“Het eindexamen is het toelatingsbewijs, selecteren mag niet. We zochten in het verleden telkens naar incidentele oplossingen zoals een bindend studieadvies, coaching, vakantiecurssussen. Dat hielp even en dan zakte het weer weg. Onderwijs is een taaie materie. Op een gegeven moment hebben we gezegd: het roer moet echt drastisch om. We zijn nu bezig met de invoering van het Bachelor College. Het onderwijs is breder, biedt studenten meer keuzemogelijkheden. We willen af van het rigide systeem van smalle opleidingen; studenten moeten niet in een fuik zwemmen. Er is meer aandacht voor bredere aspecten van het ingenieursberoep. Alle studenten krijgen social sciences, ethiek, geschiedenis. In de majors kunnen ze de diepte in. Studenten kunnen gemakkelijk switchen als ze merken dat een bepaalde keuze niet goed is geweest. En we voeren ook intakegesprekken. Niet om leerlingen af te schrikken, maar om ze zelf een spiegel voor te houden. Om na te gaan of ze genoeg gemotiveerd zijn. Een numerus fixus zou, gezien het tekort aan bèta's, maatschappelijk niet uit te leggen zijn. Bij een bedrijf als ASML ontstaan de komende jaren 1.500 vacatures.”

Is het vanzelfsprekend dat een vwo'er naar de universiteit gaat?

“Nee, je kunt ook naar een hogeschool gaan en voor een goede beroepsopleiding kiezen. Daar is niks mis mee. Niet iedere vwo'er is geschikt voor een universitaire studie. Je moet een bepaalde studiehouding hebben, openstaan voor een academische mentaliteit. Als je dat niet in je hebt, dan ben je als vwo'er echt geen loser. Je kiest een andere route, ook prima.”

‘We willen af van het rigide systeem van smalle opleidingen’

Meisjes zijn nog steeds ondervertegenwoordigd in het technisch hoger onderwijs. Er zijn genoeg meisjes die voor een bètaprofiel kiezen, maar toch geen bètastudie doen. Hoe haal je die over?

“Wij denken dat het met het aanbod heeft te maken. Daarom hebben we brede opleidingen ingevoerd met combinaties van disciplines. We hebben de bacheloropleiding Bio-medische Technologie en majors als Medische Wetenschappen en Technologie en Psychology and Technology. Deze aanpak lijkt zijn vruchten af te werpen. Het aantal vrouwelijke studenten neemt al een aantal jaren toe; dit jaar is het aantal inschrijvingen

met meer dan vijftig procent gegroeid. Of het een trendbreuk is? Ik hoop het, maar ik ben altijd voorzichtig. Over een paar jaar weten we het zeker. Wat goed werkt, is het inzetten van onze eigen studenten als rolmodel. Zij staan qua leeftijd nog dicht bij scholieren die in 4, 5, 6 vwo zitten.”

Hebben docenten in het voortgezet onderwijs en op de universiteit, wel goed zicht op wat er bij elkaar gebeurt?

“Er zijn zorgen bij bestuurders van scholen omdat veel universitair geschoolde docenten met pensioen gaan en veel jonge docenten geen academische opleiding hebben. Anderzijds: wij hebben als TU bij vrijwel al onze opleidingen zogeheten aansluitdocenten. Dat zijn leraren met een aanstelling aan een middelbare school én aan de universiteit. Die moeten ervoor zorgen dat de programma's niet te ver uit de pas lopen. Maar het zou goed zijn als meer masterstudenten ook een lerarenopleiding zouden volgen.” ■

Wie werkt waar

ONS MIDDELBAAR ONDERWIJS (OMO)

Den Bosch / Veghel

Edward de Gier is door Ons Middelbaar Onderwijs benoemd tot algemeen directeur van het Stedelijk College in Den Bosch. Het Stedelijk College komt voort uit de samenwerking tussen het Duhamel College en het Hervion College. De Gier is sinds januari 2006 directeur van het Fioretti College in Veghel. Ad Machielse is de opvolger van De Gier als algemeen directeur van het Fioretti College. Machielse was algemeen directeur van het Duhamel College in Den Bosch.

STICHTING KATHOLIEK VOORTGEZET ONDERWIJS HEERHUGOWAARD

Heerhugowaard

Hein Nuijens is per 1 augustus benoemd tot sectordirecteur van het Han Fortmann, de vwo/havo-locatie van het Trinitas College. Hij maakt sinds 2001 deel uit van de directie van het Han Fortmann en vervulde vanaf oktober 2009 de functie van waarnemend sectordirecteur.

LVOMAASTRICHT

Maastricht

Het College van Bestuur van LVO heeft Patrick Limpens benoemd tot Voorzitter Centrale Directie van LVO Maastricht. Limpens vormt de Centrale Directie samen met het huidige lid, Jacqueline Lamoré-Meijer. Limpens heeft onder meer tot taak de herstructurering van het vo in Maastricht vorm te geven.

PETRUS CANISIUS COLLEGE

Alkmaar

Anke Harteveld gaat na 13 jaar voorzitter van het College van Bestuur van het Petrus Canisius College te zijn geweest, op 1 november met pensioen. Haar plaats wordt ingenomen door de heer Ton Heijnen, die de afgelopen jaren rector was van het Jac. P. Thijsse College in Castricum. Op 15 november viert het PCC zijn 85-jarig bestaan. Dat is tevens het officiële moment waarop de school Anke Harteveld zal uitwaaien.

Agenda

1-11 Seminar modernisering ziektewet en WGA

Wie Schoolleiders en bestuurders

Waar Utrecht

14-11 Onderwijscafé onderwijsakkoord

Wie Schoolleiders en bestuurders

Waar Den Haag

15-11 Regio 2: 7 % minder... en nu?

Wie Schoolleiders en bestuurders

Waar Vlaardingse

15-11 Opbrengstgericht werken in datateams

Wie Schoolleiders en bestuurders

Waar Enschede

19-11 Bijeenkomst regio Amsterdam: toezichtskader Inspectie en prestatie-monitor

Wie Schoolleiders en bestuurders

Waar Amsterdam

29-11 ALV

Wie Leden VO-raad

Waar Utrecht

Meer informatie en inschrijven:
→ www.vo-raad.nl/agenda

Colofon VO-magazine is een uitgave van de VO-raad, de sectororganisatie van het voortgezet onderwijs. VO-magazine verschijnt 7 keer per jaar in een oplage van 4.500 exemplaren.

Redactie Cindy Curré, Ingrid Janssen, Suzanne Visser (eindredactie), Linda Zeegers. Medewerkers: Hendrik-Jan van Arenthals, Truus Groenewegen, Karen van Herpen, Hanneke van der Linden, Carolien Nout, Marijke Nijboer, Emmanuel Naaijens, Martijn Laman, Koos Roos, Eva van Teeseling, Jacq Zinken.

Redactieadres VO-raad, Postbus 8282, 3503 RG UTRECHT, T 030 232 48 00, redactie@vo-raad.nl, www.vo-raad.nl.

Fotografie Josje Deekens (ook voorpagina), iStockphoto, Dirk Kreijkamp, Rogier Veldman

Illustraties Matthias Giesen

Ontwerp OSAGE/communicatie en ontwerp, Utrecht

Druk Roto Smeets GrafServices, Utrecht

Advertenties Uitgeverij Recent Amsterdam, T 020 330 89 98 (Ray Aronds), www.recent.nl.
Issn 1873-1163

Abonnementen Besturen en de daarbij horende scholen, die lid zijn van de VO-raad ontvangen het VO-magazine gratis. Een abonnement kost € 75,- per jaar. Beëindiging van het abonnement dient schriftelijk te geschieden voor 1 juli.

Netwerken vergroot professionaliteit een terug- en vooruitblik

Door Bert Both, Kwaliteitscholen

1998: het papieren tijdperk. Kwaliteitscholen stuurde een vragenlijst op papier naar de school, een medewerker kopieerde het benodigd aantal exemplaren en verspreidde deze in de klas of naar ouders, de formulieren werden ingezameld en opgestuurd naar Kwaliteitscholen. De resultaten werden ingeklopt in een database en verwerkt tot een rapportage. Die werd op een cd gebrand en met een grote bijlage van excelbestanden naar de scholen gestuurd. Daar werd het rapport uitgedraaid, bestudeerd en op directieniveau besproken.

2003: met enige aarzeling boden we onze diensten online aan. De leerlingen moesten de vragenlijsten op de computer invullen. Nee, niet de ouders! Tot vier jaar terug was er nog veel verzet om de uitnodiging van een onderzoek te mailen naar ouders. Inmiddels is dat voor veel scholen (nog niet alle) de normale gang van zaken.

2008: Kwaliteitscholen start met de implementatie van het bekwaamheidsdossier, dat inmiddels een zeer professioneel instrument is geworden. Meer en meer verschuift de aandacht naar het primaire proces: de kwaliteit van de lessen en de leerkrachten. Alles gaat online. Het invullen van een onderzoek, de evaluatie van een lesbezoek, het bekijken van resultaten. Rapporten worden online aangeboden, in korte of uitgebreide versies, vergeleken met een benchmark of de eigen ambities, net wat de school wenst. En niet alleen door de directie, maar door de hele kolom: bestuurders (zij zijn immers eindverantwoordelijk voor de kwaliteit), teamleiders (halen zij hun teamdoelstellingen?) en niet in de laatste plaats de medewerkers. De focus ligt niet alleen op de kwaliteit van het geheel, maar ook op die van de onderdelen.

2010: naast ontwikkelingen op de inhoud (specifieke vragenlijsten en rapportages) is er ook een ontwikkeling op de techniek, in het bijzonder de netwerken. De laatste jaren hebben we met allerlei partners vragenlijsten ontwikkeld (tto, LOOT, ISK). In 2011 is daar de Quickscan Medewerkers bijgekomen, die samen met Effectory is ontwikkeld.

In de techniek zijn allerlei koppelingen gerealiseerd. In 2011 startten we met een koppeling met Magister en later met SOM. Menig kwaliteitsmedewerker is dit nieuwe schooljaar aangenaam verrast met de automatische update, omdat zonder enige bemoeienis alle gebruikers zijn ingelezen in Kwaliteitscholen. En deze gegevens worden elke week automatisch bijgewerkt. Als straks de onderzoeken van Vensters worden afgenomen, dan staat dat onderzoek in 5 minuten klaar. Na het onderzoek worden de resultaten met 1 druk op de knop verzonden naar Vensters. Nieuw sinds januari 2012 is de koppeling met LAKS. Als een school Vensters wil combineren met LAKS, dan kan dat zonder problemen. De leerlingen kunnen het LAKS-onderzoek invullen, resultaten van leerjaar 3 worden ingelezen in Kwaliteitscholen en verzonden naar Vensters. Als scholen een Quickscan Medewerkeronderzoek afnemen, worden de resultaten

anoniem verzonden naar Effectory, voor de brancherapportage waar de VO-raad haar voordeel mee doet.

2012-2013: de komende maanden staan in het teken van twee koppelingen: met AFAS, met als doel team- en medewerkersgegevens te koppelen aan het bekwaamheidsdossier en documenten uit het bekwaamheidsdossier van Kwaliteitscholen te sturen naar het personeelsdossier van AFAS. Een tweede koppeling die wordt gerealiseerd is die met QlikView, de gebruikers van Magister welbekend.

Door deze technische en inhoudelijke partnerships wordt tijdswinst geboekt, en nog belangrijker: de informatie doet er steeds meer toe. Alle belanghebbenden in de hele kolom kunnen als professionals de (eigen) kwaliteit volgen, evalueren en verbeteren. Door gespecialiseerde software aan elkaar te koppelen, krijgt u de mogelijkheid om tegen redelijke kosten een fraai totaalpakket aan te schaffen.

Heeft u belangstelling?

algemeen 010-5111906

helpdesk 010-5111649

info@kwaliteitscholen.nl

www.kwaliteitscholen.nl

Mensen maken het voortgezet onderwijs

Mensen maken uw organisatie en werken vaak op basis van sterke idealen. Hoewel de ideale mens wellicht niet bestaat, het ideale team bestaat wel. Driessen HRM_Payroll helpt u dat team vorm te geven en optimaal te laten werken. Samen zorgen wij voor de juiste mens op de juiste plek met het juiste salaris en een helder contract. Waar mogelijk maken we dit graag eenvoudiger door middel van e-HRM.

Zo ontwikkelden wij RAP VO, een compleet online HRM-kennissysteem dat u snel en volledig inzicht geeft in de actuele arbeidsvoorwaarden en rechtspositie van uw medewerkers. Met RAP VO bent u eenvoudig en snel verzekerd van actuele informatie. Zo houdt u meer tijd over om het beste uit úw mensen te halen.

Benieuwd naar wat Driessen voor u kan betekenen? Of de voordelen van RAP VO zelf ervaren? www.driessen.nl/rapvo

**Gratis demonstratie
RAP VO aanvragen?**
www.driessen.nl/rapvo

CAO tekst in RAP VO wordt verzorgd door de VO-raad

driessen

HRM — Payroll